

บทที่ 4
ก่อนจะเป็น
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
องค์ปัจจุบัน

บทที่ 4

ก่อนจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน

4.1 กำเนิดพระโพธิสัตว์

- 4.1.1 น้ำใจของพระโพธิสัตว์
- 4.1.2 เรื่องธรรมดาของพระโพธิสัตว์
- 4.1.3 ประเภทของพระโพธิสัตว์

4.2 ตั้งความปรารถนาที่จะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

- 4.2.1 พระชาติแรก
- 4.2.2 พระชาติที่ดำริไว้ในใจ
- 4.2.3 พระชาติที่เปล่งวาจา

4.3 ได้รับพุทธพยากรณ์

4.4 การสร้างบารมีตอนปลาย

- 4.4.1 การสร้างบารมีในสมัยของพระโกณฑัญญะพุทธเจ้า
- 4.4.2 การสร้างบารมีในสมัยของพระปทุมุตตรพุทธเจ้า
- 4.4.3 การสร้างบารมีในสมัยของพระวิปัสสีพุทธเจ้า
- 4.4.4 การสร้างบารมีในสมัยของพระกกุสันธพุทธเจ้า
- 4.4.5 การสร้างบารมีในสมัยของพระกัสสปพุทธเจ้า
- 4.4.6 การสร้างบารมีในชาติที่เกิดเป็นพระเวสสันดร

แนวคิด

1. พระโพธิสัตว์ก็คือมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่ง แต่ด้วยประสบการณ์และการสั่งสมบุญบารมีมาตลอดจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารนี้ จึงทำให้เกิดปัญญา เมื่อประสบเหตุการณ์สะอิดใจ จึงพินิจได้คิดว่า โลกใบนี้มีแต่ความทุกข์ที่มนุษย์ต้องวนเวียนอยู่อย่างไม่รู้จักจบสิ้น จึงเกิดความคิดที่จะหลุดพ้นออกไปจากวัฏสงสารนี้ และจะไม่ไปพึ่งพำพระองค์เดียว แต่จะพาสรรพสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นออกไปด้วย จากนั้นก็เร่งทำความเพียรสร้างสมความดีเรื่อยไป แสดงให้เห็นถึงมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ที่มีต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้ จึงได้เนรมิตนาม คือ นามตามคุณธรรมว่า พระโพธิสัตว์ แปลว่า สัตว์ผู้มุ่งการตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
2. ผู้มีความปรารถนาที่จะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้สั่งสมบารมีมาอย่างต่อเนื่องด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างแรงกล้า จึงได้เนรมิตตนามว่า พระโพธิสัตว์ แต่ยังไม่มีความไม่แน่นอน ได้ไปลองผิดลองถูกอยู่เป็นเวลานาน พระโพธิสัตว์ประเภทนี้เรียกว่า อนิยตโพธิสัตว์ แต่เมื่อสร้างบารมีมาด้วยความตั้งใจมั่นคง และมีคุณสมบัติพร้อมที่จะได้รับพุทธพยากรณ์แล้ว จะถูกยกฐานะเป็นนิยตโพธิสัตว์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า จะได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตอย่างแน่นอน
3. การสร้างบารมีของพระโพธิสัตว์ทุกพระองค์ ต้องสร้างบารมีอย่างสุดกำลัง โดยเอาชีวิตเป็นเดิมพัน อย่างที่ไม่มีสรรพสัตว์เหล่าใดจะเสมอเหมือน และไม่ว่าพระโพธิสัตว์จะถือกำเนิดได้ก็ตาม พระองค์ไม่เคยที่จะทิ้งการสร้างบารมีแม้สักชาติเดียว ยังคงมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการสร้างบารมีอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้การเกิดของพระโพธิสัตว์ไม่สูญเปล่า มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตที่มั่นคงว่า วันหนึ่งยังมีโอกาสจะมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตอย่างแน่นอน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษาทราบและเข้าใจถึงเส้นทางการสร้างบารมีของพระโคตมพุทธเจ้า
2. เพื่อให้ นักศึกษาทราบความหมายและสามารถอธิบายคำว่า พระโพธิสัตว์ ได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย ลักษณะ และประเภทของพระโพธิสัตว์ได้
4. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำแนวทางการสร้างบารมีของพระโพธิสัตว์ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง

ความนำ

จากเนื้อหาในบทเรียนที่ 2 และ 3 ทำให้นักศึกษาทราบว่าการบังเกิดขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์เป็นการยากอย่างยิ่ง เพราะการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีดวงปัญญาที่มีความคิดอยากหลุดพ้นออกจากวัฏสงสารนี้ไม่ใช่่ง่ายต้องเป็นบุคคลที่พิเศษกว่าบุคคลทั่วไปและกว่าที่จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็จะต้องสั่งสมบ่มบารมีเป็นเวลายาวนานนับภพนับชาติไม่ถ้วน จนกว่าบารมีที่ได้สั่งสมมาจะเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ทุกประการ จึงจะได้เสด็จมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

การอุบัติขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงเป็นการยากอย่างยิ่งบนโลกดังที่กล่าวมาแล้ว จึงทำให้สรรพสัตว์ทั้งหลายที่ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสารนี้ มีโอกาสที่จะได้พบพระพุทธศาสนานั้น เป็นเรื่องที่ยากตามไปด้วย เพราะการที่จะมีพระพุทธศาสนาปรากฏในโลกนี้ จะต้องมีการสั่งสมมาสั่งสมพุทธเจ้าเสด็จมาอุบัติขึ้นเสียก่อน จึงจะทำให้สรรพสัตว์ทั้งหลายมีโอกาสได้พบกับหนทางแห่งความหลุดพ้น ดังนั้นการจะมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นสักพระองค์ จึงเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่ในจักรวาล จนก่อให้เกิดความโกลาหลขึ้นแก่สรรพสัตว์ทั้งหลายได้ ดังเช่น เรื่องมูลเหตุเกิดมงคล¹ ในสมัยนั้นยังไม่มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติบนโลกนี้ การวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องมงคล ถูกนำมาถกเถียงกันอยู่ทั่วไปอย่างกว้างขวางทั้งที่หมู่บ้าน แวนแคว้น คนเดินทาง ฯลฯ และไม่เพียงแต่มนุษย์เท่านั้นที่ถกเถียงกัน แต่ยังถกเถียงกันออกไปอย่างกว้างขวางตั้งแต่สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกจนถึงชั้นพรหม มีเฉพาะชั้นพรหมสุทธาวาสเท่านั้นที่รู้เรื่องมงคล แต่ไม่สามารถที่จะอธิบายได้ จึงบอกให้เหล่าเทวดาทราบว่าอีก 12 ปี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมาอุบัติบนโลกให้คอยถามปัญหานี้กับพระองค์ พอทราบว่าจะมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดขึ้น ก็เกิดโกลาหลเป็นการใหญ่ด้วยความปิติเบิกบานใจ และเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติบนโลก เหล่าเทวดาที่นำโดยท้าวสักกเทวราชได้มาทูลถามปัญหาเรื่องมงคลกับพระพุทธองค์ จึงทำให้ทราบว่าอะไรเป็นมงคล

นักศึกษาจะเห็นว่า ถ้าสรรพสัตว์ทั้งหลายไม่ได้พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ไม่สามารถที่จะรู้พระสัทธรรม อันประเสริฐอย่างแท้จริง เมื่อไม่รู้อย่างนี้ ก็อาจทำให้พลาดพลั้งในชีวิตด้วยการทำอกุศลกรรมหรือกลายเป็นมิจฉาทิฎฐิได้ สรรพสัตว์ทั้งหลายจึงต้องประสบกับความวิบัติ ที่ถือว่าเป็นความวิบัติอย่างมาก ซึ่งมีอยู่ 6 ประการ คือ

1. **วิบัติกาล** คือ วิบัติที่เกิดจากช่วงเวลาที่ไม่มีพระพุทธศาสนา หมายความว่า กาลที่ไม่มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาอุบัติบนโลก จึงทำให้ไม่มีพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น ซึ่งเป็นกาลที่ว่างเปล่าจากพระสัทธรรม หากสรรพสัตว์เหล่าใดมาเกิดในช่วงเวลานี้ ก็หมดโอกาสที่จะได้พบพระพุทธศาสนา ชีวิตที่เกิดมาจึงหาแก่นสารแห่งชีวิตไม่ได้ เท่ากับเกิดมาฟรี ไม่ได้รับประโยชน์อะไร

2. **วิบัติคติ** คือ วิบัติที่ไม่ได้คติที่ดี หมายความว่า กาลเวลาที่มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาอุบัติบนโลก

¹ มงคลสูตร, ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ, มก. เล่ม 39 หน้า 163

แล้วทรงประกาศพระสัทธรรมให้แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย จึงทำให้พระพุทธรูปศาสนาเกิดขึ้น แต่สรรพสัตว์บางพวก ไม่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ กลับไปเกิดในภพภูมิอื่น คือ อบายภูมิ ทำให้หมดโอกาสในการพบพระพุทธรูปศาสนา และฟังพระสัทธรรม เพราะการที่มีคติวิบัติอย่างนี้

3. วิบัติประเทศ คือ วิบัติที่เกิดในประเทศที่ไม่มีพระพุทธรูปศาสนา หมายความว่า สรรพสัตว์บางพวก ไปเกิดหรืออยู่ในประเทศที่พระพุทธรูปศาสนาแผ่ไม่ถึง หรือไม่ได้นับถือพระพุทธรูปศาสนา ทำให้ไม่รู้จักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และไม่เห็นคุณค่าของพระพุทธรูปศาสนา ชีวิตที่เกิดมาจึงเป็นชีวิตที่ไม่มีคุณค่า เพราะไม่ได้รู้จักความเป็นจริงของชีวิตที่เกิดมา และไม่รู้อะไรในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า จนอาจพลาดพลั้งไปทำผิดพลาดด้วยอกุศลกรรมได้ ก่อให้วิบากกรรมกับตนเองได้ในที่สุด

4. วิบัติตระกูล คือ วิบัติที่เกิดในตระกูลที่ไม่มีสัมมาทิฐิ หมายความว่า สรรพสัตว์บางพวกได้โอกาสไปเกิดเป็นมนุษย์ในประเทศที่มีพระพุทธรูปศาสนา แต่กลับไปเกิดในตระกูลที่ไม่มีสัมมาทิฐิ ไม่นับถือพระพุทธรูปศาสนา จึงต้องไปนับถือความเชื่อที่ตระกูลนับถือ เป็นเหตุให้ไม่เห็นคุณค่าของพระพุทธรูปศาสนา และอาจมองพระพุทธรูปศาสนาในด้านไม่ดีได้ง่าย จนกระทั่งกลายเป็นวิบากกรรมที่ติดตัวไป ชีวิตจึงไม่มีความสุขหรือไม่ถึงความสมบูรณ์ของชีวิตได้

5. วิบัติอุปธิ คือ วิบัติที่เกิดจากร่างกาย หมายความว่า มนุษย์บางคนเกิดมาในตระกูลที่เป็นสัมมาทิฐิ ได้พบพระพุทธรูปศาสนา แต่กลับมีร่างกายที่ไม่สมประกอบ กลายเป็นคนบ้า ใ้ ตาบอด หูหนวก เป็นต้น ทำให้ไม่สามารถที่จะเกิดปัญญามองเห็นคุณค่าของพระพุทธรูปศาสนา ไม่มีโอกาสที่จะรู้ว่าคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีความประเสริฐเพียงใด

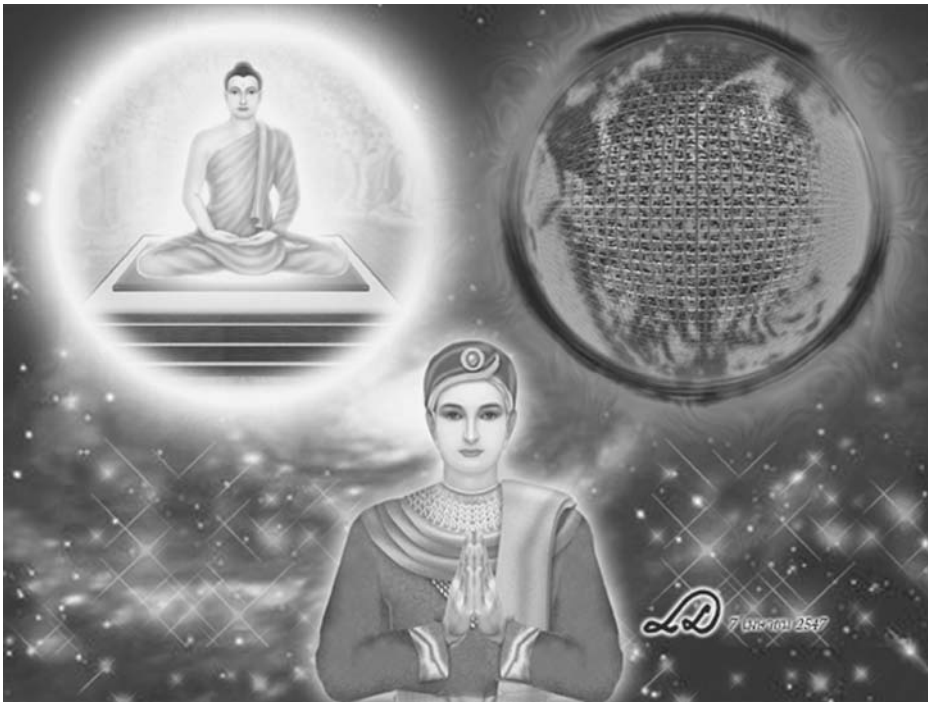
6. วิบัติทิฐิ คือ วิบัติที่เกิดจากความคิดเห็นของตน หมายความว่า มนุษย์บางพวกเกิดในตระกูลสัมมาทิฐิ มีโอกาสพบพระพุทธรูปศาสนา และมีร่างกายที่สมประกอบทุกประการ แต่กลับมีความเห็นผิดไม่เชื่อในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่เชื่อเรื่องบุญบาป ไม่มีศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนา จึงทำให้ชีวิตที่เกิดมาไม่มีคุณค่า และเสียเวลาในการมาเกิดพบพระพุทธรูปศาสนา นอกจากนี้ยังอาจทำให้ไปก่อวิบากกรรมเพิ่มขึ้นอีก ก็ต้องไปชดใช้วิบากกรรมนั้นอีก

ความวิบัติทั้ง 6 ประการนี้ จึงเป็นเหตุให้สรรพสัตว์ทั้งหลายพลาดโอกาสในการรู้เรื่องราวความเป็นจริงของชีวิต เนื่องจากไม่ได้พบพระพุทธรูปศาสนา ไม่ได้ฟังคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือได้พบหรือได้ฟังคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่กลับกลายเป็นคนพิการหรือเป็นมิจฉาทิฐิ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเครื่องปิดกั้นความจริงของชีวิต จึงทำให้สรรพสัตว์ทั้งหลายต่างต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่แต่ในภพทั้ง 3 อย่างนี้ไม่มีวันสิ้นสุด

ดังนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ จึงอุบัติขึ้นมาเพื่อยังโลกให้สว่างไสว ส่องใจสรรพสัตว์ที่มีมืดมิดด้วยอวิชชาให้สว่างไสวด้วยแสงแห่งธรรม เฉกเช่นเดียวกับพระสมณโคดมพุทธเจ้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราพระองค์ปัจจุบันนี้ ที่พระองค์ต้องสั่งสมบารมีมาอย่างยาวนานถึง 20 อสงไขยกับแสนมหากัป เพื่อที่จะมาตรัสรู้ นำตนเองให้พ้นจากทุกข์ และนำพาสรรพสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นจากทุกข์ไปด้วย ในบทเรียนนี้ นักศึกษาจะได้ศึกษาตัวอย่างการสร้างบารมีของพระสมณโคดมพุทธเจ้าในอดีตชาติก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เริ่มตั้งแต่พระชาติแรกที่มีความคิดจะออกจากทุกข์และตั้งความปรารถนาที่จะนำตนและพาสรรพสัตว์ทั้งหลายให้ออกจากทุกข์ไปด้วย เป็นต้นไปตามลำดับ

4.1 กำเนิดพระโพธิสัตว์

สรรพสัตว์ทั้งหลาย ต่างต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร บางชาติก็ได้เกิดเป็นมนุษย์ บางชาติก็ได้เกิดเป็นเทวดา เป็นพรหม บางชาติพลัดปลั่งทำบาป ทำอกุศลกรรมเข้าก็ไปเกิดในทุคติภูมิ เป็นสัตว์เดรัจฉานบ้าง เป็นสัตว์นรก เปเรต อสุรกายบ้าง เว้นเวียนอยู่อย่างนี้หลายภพหลายชาติ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้แต่อุปมาให้ฟังว่าในระหว่างที่เวียนว่ายตายเกิด ต้องประสบแต่ความทุกข์ ทั้งทุกข์เพราะพลัดพรากจากของรัก ประสบสิ่งที่ไม่ชอบใจ และยังทุกข์เพราะเกิด แก่ เจ็บ ตาย อีกด้วย น้ำตาที่ต้องไหล เพราะความทุกข์ของแต่ละคน หากนำมารวมกันแล้วยังมากกว่าน้ำในมหาสมุทรทั้ง 4 อีก และกระดุกของแต่ละคนเฉพาะในชาติที่เกิดเป็นมนุษย์ หากนำมากรวมกันยังสูงกว่าขุนเขาเสียอีก

สรรพสัตว์ทั้งหลายต้องประสบกับความทุกข์อย่างแสนสาหัส เพราะการเวียนเกิดเวียนตายอย่างไม่มีที่สิ้นสุดนี้ และแต่ละภพชาติที่ผ่านไปก็ได้สั่งสมความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับโลกและชีวิตไว้ชาติแล้ว ชาติเล่า ในบรรดาสรรพสัตว์ทั้งหลายนั้น ย่อมมีสัตว์โลกผู้สั่งสมปัญญามาก เมื่อประสบเหตุการณ์สะอิดใจ จึงพินิจได้คิดว่า **“ที่แท้โลกก็คือคุกใบใหญ่ ตัวเราและสรรพสัตว์ต่างก็ถูกจับขัง ให้เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในโลกนี้ไม่รู้จักจบสิ้น เราจะต้องหาทางพาตัวเองออกไปจากคุกนี้ให้ได้”** และยังมีความกรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายอีกด้วย จึงได้ตั้งความปรารถนาว่า **“หากวันใดเราแหกคุกนี้ไปได้ เราจะไม่ไปคนเดียว แต่จะชวนคนไปให้หมดทั้งโลก”** จากนั้นก็เร่งทำความเพียรสร้างสมความดีเรื่อยไป จึงได้เนรมิตนาม คือ นามตามคุณธรรมว่า **พระโพธิสัตว์** ซึ่งแปลว่า **สัตว์ผู้มุ่งการตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า** เพื่อการหลุดพ้นจากทุกข์ และจะพาสรรพสัตว์ทั้งหลายให้พ้นจากทุกข์ภัยในวัฏสงสารตามไปด้วย พระโพธิสัตว์จึงเป็นบุคคลผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่มหาศาลเกินกว่าที่จะเปรียบได้ เพราะว่าเป็นขณะนั้นพระองค์ก็ยังไม่รู้หนทางที่จะออกจากทุกข์ว่าเป็นเช่นไร รู้เพียงแต่ว่า วันใดวันหนึ่งจะต้องออกจากคุกไปให้ได้ จึงได้บำเพ็ญบารมีด้วยน้ำใจที่เด็ดเดี่ยว มั่นคง ไม่ว่าจะถือกำเนิดเป็นอะไรก็ตาม ย่อมสร้างบารมีอย่างเต็มที่ ไม่ย่อหย่อนไม่เบื่อง่าย ไม่ท้อแท้ถอดถอนใจ

แม้จะมีใครมาคิดทดลองกลั่นแกล้งด้วยอุบายต่างๆ เพื่อให้พระองค์เลิกสร้างบารมี ท่านก็ไม่สนใจยังคงสร้างบารมีต่อไปอย่างไม่หวั่นไหว จนสามารถเป็นกัลยาณมิตรให้กับตนเองและเป็นต้นแบบให้กับผู้อื่นได้ สิ่งเหล่านี้จึงทำให้พระองค์ทรงเป็นผู้ที่มีจิตเมตตา มีน้ำใจอย่างมหาศาลแก่สรรพสัตว์ทั้งหลายทั่วทั้งภพ 3 พระองค์จึงเป็นที่เทิดทูนบูชา เคารพกราบไหว้ของสรรพสัตว์ทั้งหลายตลอดทั่วทั้งภพ 3

4.1.1 น้ำใจของพระโพธิสัตว์

พระโพธิสัตว์เป็นบุคคลผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่มหาศาลเกินเปรียบ เพราะพระองค์ทรงมีสติปัญญามากที่ได้ออกไปมองเห็นทุกข์ภัยในวัฏสงสาร ที่เป็นเสมือนคุกใบใหญ่ที่กักขังสรรพสัตว์ทั้งหลายให้เวียนว่ายตายเกิดหลายภพหลายชาติ จึงทำให้มีความคิดที่จะทำลายวัฏสงสารนี้ออกไปให้ได้ จะออกไปให้พ้นจากทะเลทุกข์แห่งนี้และถ้าวันใดที่ออกไปจากวัฏสงสารนี้แล้ว ก็จะไม่ไปเพียงคนเดียว แต่จะพาสรรพสัตว์ทั้งหลายที่ร่วมทุกข์ในวัฏสงสารนี้ออกไปด้วย เพราะว่าในขณะนั้นตัวเองก็ยังไม่รู้หนทางที่จะออกจากทุกข์ว่าเป็นเช่นใด รู้เพียงแต่ว่า วันใดวันหนึ่งจะต้องออกไปให้ได้ โดยมีอุปมาที่เปรียบเทียบกับมโนปณิธานอันยิ่งใหญ่ของพระโพธิสัตว์ไว้ดังนี้

อุปมาที่ 1 หากแม้ว่าจักรวาลอันกว้างใหญ่สุดประมาณนี้ เป็นป่าไฟอันแน่นหนาเต็มไปด้วยเรือวหนามอันแหลมคมวัดได้ไกลถึงหนึ่งล้านสองแสนสามหมื่นสี่ร้อยห้าสิบลโยชน์ ท่านก็จะเดินลุยไปด้วยเท้าเปล่า จะเหยียบย่ำบุกอฝ่าวากหนามไปจนสุดปลายทาง

อุปมาที่ 2 หากแม้ว่าจักรวาลอันกว้างใหญ่สุดประมาณนี้ มีถ่านเพลิงร้อนระอุเต็มไปหมด ท่านก็จะเดินลุยไปด้วยเท้าเปล่า ไปจนสุดหมื่นจักรวาล

อุปมาที่ 3 หากแม้ว่าจักรวาลอันกว้างใหญ่สุดประมาณนี้ เต็มไปด้วยภูเขาเหล็กถูกเป็นไฟโพลงอยู่ตลอดเวลา และพื้นดินระหว่างชอกภูเขาเหล่านั้น เต็มไปด้วยน้ำทองแดงอันเดือด พลุ้ง ร้อน ละลายอยู่เต็มไปทั่ว ท่านก็จะแหวกว่ายน้ำทองแดงอันร้อนแรงนั้นไปด้วยกำลังแขนของตน จนสุดหมื่นจักรวาล

ด้วยมโนปณิธานอันยิ่งใหญ่ดังกล่าว ที่ทำให้พระโพธิสัตว์เป็นผู้มีมหากรุณาอันหาที่เปรียบมิได้ต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ที่ปรารถนาจะให้สรรพสัตว์ทั้งหลายได้พ้นทุกข์ เพราะผู้ที่ประพฤติผิดพลาดทำอกุศลกรรมก็ทำให้ลัดไปเกิดในอบาย พระองค์ปรารถนาที่จะช่วยให้สรรพสัตว์เหล่านั้นได้พ้นจากทุกข์ อีกทั้งยังอยากให้ผู้ที่กำลังเสวยผลบุญในเทวโลกและพรหมโลกทั้งหมด ได้พบความสุขอันเป็นอมตะ คือ พระนิพพานด้วย จะได้ไม่เสียเวลาอันยาวนานอยู่ในวัฏสงสารอันยาวไกล

ด้วยมหากรุณาอันหาไม่มีประมาณเช่นนี้ ทำให้พระองค์ต้องบำเพ็ญบารมีด้วยความทุ่มเท เด็ดเดี่ยวด้วยความเพียรพยายามและความอดทนอันยิ่งยวด จะต้องไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคต่างๆ ที่เจอในระหว่างแห่งหนทางการสร้างบารมี ไม่ว่าจะเกิดในกำเนิดใดก็ตาม เมื่อได้เกิดมาแล้วก็ได้สร้างบารมี ฝึกฝนตนเองอย่างยิ่งยวด โดยการเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ไม่หวาดหวั่นแม้จะต้องแลกด้วยชีวิตเพื่อการได้มาซึ่งบารมีที่จะทำให้บรรลุประลัมภ์โพธิญาณ แม้พระองค์จะรักบุตรภรรยาหรือมารดาบิดา แต่ท่านรักพระลัมภ์โพธิญาณมากกว่า ดังที่พระองค์ตรัสไว้ว่า “ไม่ใช่ว่า ลูกทั้งสองเป็นที่เกลียดชังของเราก็ดำใจได้ มัทธิเวรีไม่เป็นที่รักของเราก็ดำใจได้ พระสัพพัญญุตญาณเป็นที่รักของเรายิ่งกว่า เพราะฉะนั้น เราจึงได้ให้บุตร

ธิดาและเทวีผู้เป็นที่รักของเรา”¹ ที่ตรัสเช่นนี้ เพราะตระหนักดีว่า หากภพชาติใดที่ท่านได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณ พระองค์ย่อมสามารถเป็นกัลยาณมิตรให้กับหมู่ญาติทั้งหลาย รวมทั้งสั่งสอนมนุษย์และเทวดา ให้พบกับพระธรรมอันประเสริฐได้

การที่พระโพธิสัตว์มีน้ำพระทัยอันเต็มเปี่ยมกว้างขวาง มีมหากรุณาอันหาที่เปรียบมิได้นี้ ทำให้พระองค์มีคุณสมบัติที่พิเศษ 10 ประการ เป็นคุณสมบัติของเอกบุรุษที่ไม่มีบุคคลใดเสมอเหมือนได้ คุณสมบัติ 10 ประการของพระโพธิสัตว์ คือ²

1. **อะเคระตา ความไม่ติดอยู่ในของรักของชอบของคนอื่น** เป็นผู้ที่มิเฝ้าติดในการสร้างบารมีเพื่อมุ่งไปสู่อายุตถนิพพานเพียงอย่างเดียว
2. **นิราละยะตา ความไม่อาลัยเกี่ยวข้องในสิ่งของภายนอก** เป็นผู้ยินดีที่จะมุ่งสู่ความบริสุทธิ์หลุดพ้น
3. **จาโค ความสละ** คือ เป็นผู้ที่ยินดีในการให้มากกว่าการเป็นผู้รับจากคนอื่น พระองค์เป็นยอดนักเสียสละ นักสั่งคมสงเคราะห์ที่แท้จริง
4. **ปะหานัง ความปล่อย** คือ เป็นผู้ที่มีสามารถปล่อยวางได้ง่าย ไม่ผูกโกรธ ไม่ถือสาเอาความไม่เอาเรื่องใคร มีแต่จะเอาบุญอย่างเดียว
5. **อะปุณะรวัดตินา ความไม่หวนคิดกลับกลอก** คือ เป็นคนจริง ไม่มีความคิดกลับกลอก คิดอย่างไรก็พูดอย่างนั้น พูดอย่างไรก็ทำอย่างนั้น
6. **สุขุมัตตา ความละเอียด** คือ เป็นผู้ที่มีความละเอียดรอบคอบ ไม่ประมาทเลินเล่อ จนเสียการเสียงาน พระองค์จะทำงานทุกอย่าง ไม่ว่างานนั้นจะเป็นของพระองค์เองหรือทำให้คนอื่น จะทำอย่างพิถีพิถัน ไม่มีความลำเอียงในใจ
7. **มะหันตัตตา ความเป็นของใหญ่** คือ เป็นผู้ที่มีความคิดใหญ่ ใจกว้าง เสมือนท้องมหาสมุทรที่กว้างใหญ่ไพศาล
8. **ทุรานุโพธัตตา ความเป็นของรู้ตามได้ยาก** คือ เป็นผู้ที่ยุคคลทั่วไปรู้ตามได้ยาก เพราะพระองค์มีความคิดเหนือวิสัยของปุถุชนทั่วไป คือ มีจิตใจสูงส่ง คิดจะช่วยเหลือคนอื่นให้หลุดพ้นจากทุกข์ ส่วนคนทั่วไปคิดเพียงว่า ทำอย่างไรตัวเองจึงจะได้ประโยชน์มากที่สุด
9. **ทูลละภัตตา ความเป็นของได้ยาก** คือ เป็นผู้ทำในสิ่งที่คนทั่วไปทำได้ยาก สามารถทำของยากให้ง่าย ทำเรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องเล็ก เพราะเรื่องใหญ่มีเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่องขจัดกิเลสอาสวะให้หมดสิ้น และช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้หลุดพ้นจากวัฏสงสารนี้

10. **อะสะทิสะตา ความเป็นของไม่มีใครเสมอ** คือ เป็นผู้ที่ไม่มีความเสมอเหมือน เป็นผู้ดำเนินการสร้างบารมี มีความคิด คำพูดและการกระทำที่ประเสริฐเหนือกว่าคนอื่น มักแสดงออกในลักษณะของความ เป็นผู้นำตลอดเวลา ไม่ว่าพระองค์จะถือกำเนิดเป็นอะไร จะมีลักษณะของความเป็นผู้นำมาโดยตลอด จนได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณ

¹ เวสสันดรชาดก, ขุททกนิกาย ชาดก, มก. เล่ม 64 หน้า 765.

² มิลินทปัญหยา, หน้า 343.

คุณสมบัติทั้ง 10 ประการ เป็นคุณสมบัติที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีน้ำใจกว้างขวาง มีมหากรุณาใหญ่ แฉกเช่นพระโพธิสัตว์ผู้มุ่งที่จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งในอนาคต นอกจากจะทำให้ตนเองมีความสุขสบายแล้ว ยังมีน้ำใจอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้รับความสุขสบายอย่างที่ตนเองได้รับมาแล้ว

สิ่งเหล่านี้ จึงเป็นสิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ได้สั่งสมมาอย่างยาวนาน จนเป็นนิสัยที่ปรารถนาจะช่วยเหลือคนอื่น ไม่ว่าในชาติที่ถือกำเนิดเป็นอะไรก็ตาม ความมีน้ำใจช่วยเหลือคนอื่นก็ยังคงมีอยู่เสมอ ไม่มีเปลี่ยนแปลง อย่างเช่นในชาติที่เกิดเป็นวานรโพธิสัตว์¹ ถึงแม้จะเอาชีวิตแลกกับการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ก็ยอมตาย ฉะนั้นจึงทำให้พระองค์มีเมตตาจิตแก่ทุกคน อยากที่จะให้สรรพสัตว์ทั้งหลาย หลุดพ้นจากวัฏสงสารไปด้วย

4.1.2 เรื่องธรรมดาของพระโพธิสัตว์

ธรรมดาของพระโพธิสัตว์ คือ ความปกติของพระโพธิสัตว์ทุกพระองค์ที่สร้างบารมี เพื่อเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งทุกพระองค์จะต้องทำอย่างนี้ทั้งหมดถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาของเหล่าพระโพธิสัตว์ทั้งหลายที่จะต้องทำอย่างนี้ มีทั้งหมด 16 ประการ² คือ

1. พระโพธิสัตว์จุติจากดุสิต มีสติสัมปชัญญะ ลงสู่พระครรภ์พระมารดา
2. เมื่อพระโพธิสัตว์ลงสู่พระครรภ์พระมารดา จะมีแสงสว่างอันโอฬารปรากฏในโลก เหมือนโลกธาตุ สะท้อนสะท้อนทั่ววันไหว
3. มีเทพบุตร 4 ตนมาอารักขาทั้งสี่ทิศ เพื่อป้องกันมนุษย์และอมนุษย์มิให้เบียดเบียนพระโพธิสัตว์และพระมารดา
4. พระมารดาของพระโพธิสัตว์ทรงตั้งอยู่ในศีล 5 โดยปกติ
5. พระมารดาของพระโพธิสัตว์ไม่ทรงมีความรู้สึกทางกามในบุรุษทั้งหลาย และจะเป็นผู้อันบุรุษใดๆ ผู้มีจิตกำหนดก้าวล่วงไม่ได้
6. พระมารดาของพระโพธิสัตว์มีลาภมาก บริบูรณ์ด้วยกามคุณ 5 (รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ)
7. พระมารดาของพระโพธิสัตว์ไม่มีโรค มองเห็นพระโพธิสัตว์ในพระครรภ์เหมือนเห็นเส้นด้ายในแก้วไพฑูรย์ (ตั้งแต่ข้อ 3 ถึง 7 หมายถึง ระหว่างทรงพระครรภ์)
8. เมื่อพระโพธิสัตว์ประสูติได้ 7 วันแล้ว พระมารดาเยี่ยมสวรรค์ เข้าสู่สวรรค์ชั้นดุสิต
9. สตรีอื่นบริหารครรภ์ 9 เดือนบ้าง 10 เดือนบ้างจึงคลอด ส่วนมารดาพระโพธิสัตว์บริหารครรภ์ 10 เดือนพอดีจึงคลอด
10. สตรีอื่นนั่งหรือนอนคลอด ส่วนพระมารดายืนคลอด
11. เมื่อประสูติ เทวดารับก่อน มนุษย์รับภายหลัง

¹ มหาภิชาตก, ขุททกนิกาย ชาตก, มก. เล่ม 59 หน้า 332.

² มหาปทานสูตร, ทีฆนิกาย มหาวรรค, มก. เล่ม 13 หน้า 12.

12. เมื่อประสูติจากพระครรภ์ ยังไม่ทันถึงพื้น เทพบุตร 4 ตนจะรับวางไว้เบื้องหน้าพระมารดาและบอกให้ทราบว่ พระโอรสที่เกิดมีศักดิ์ใหญ่

13. เมื่อประสูติ พระโพธิสัตว์เป็นผู้บริสุทธิ์สะอาด ไม่แปดเปื้อนด้วยมลทินครคร

14. เมื่อประสูติ จะมีธารน้ำร้อนน้ำเย็นตกลงมาสมานพระวรกายของพระโพธิสัตว์และพระมารดา

15. ทันทีที่ประสูติ พระโพธิสัตว์จะผินพระพักตร์ทางทิศเหนือ ดำเนินด้วยพระบาท 7 ก้าว เปล่งพระวจาประกาศว่า “เราเป็นเลิศในโลก และชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย”

16. เมื่อพระโพธิสัตว์ประสูติ จะมีแสงสว่างอันโอฬารปรากฏในโลก และหมื่นโลกธาตุสะท้อนสะท้อน

นอกจากนี้แล้วยังมีเรื่องปกติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ที่จะต้องกระทำอย่างนี้ จะว่าไปแล้วก็คือธรรมชาติของพระโพธิสัตว์ผู้เป็นเลิศที่จะมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะต้องกระทำสิ่งเหล่านี้เสมือนเป็นแบบแผนปฏิบัติที่จะต้องกระทำตลอดพระชนมายุของทุกพระองค์ ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 30 ประการ¹ คือ

1. พระโพธิสัตว์ผู้มีภพสุดท้าย มีสัมปชัญญะรู้ตัว ลงสู่พระครรภ์ของพระชนนี
2. พระโพธิสัตว์นั่งขัดสมาธิในพระครรภ์ของพระชนนี หันพระพักตร์ออกไปภายนอก
3. พระชนนีของพระโพธิสัตว์ยืนประสูติ
4. พระโพธิสัตว์ออกจากพระครรภ์พระชนนีในป่าเท่านั้น
5. พระโพธิสัตว์วางพระบาทลงบนแผ่นดินทอง หันพระพักตร์ไปทางทิศเหนือ อย่างพระบาท 7 ก้าว เสด็จไปตรวจดู 4 ทิศแล้วเปล่งสีหนาท
6. พระมหาสัตว์ พอพระโอรสสมภพ ก็ทรงเห็นนิมิต 4 แล้วออกมหาภิเนษกรรม
7. พระมหาสัตว์ ทรงถือผ้าธงชัยแห่งพระอรหันต์ ทรงผนวช ทรงบำเพ็ญเพียรกำหนดอย่างต่ำที่สุด 7 วัน
8. เสวยข้าวมธุปายาส ในวันที่ทรงบรรลुพระสัมโพธิญาณ
9. ประทับนั่งเหนือสันถัดหญ้าบรรลुพระสัพพัญญุตญาณ
10. ทรงบริกรรมอานาปานสติกัมมัฏฐาน
11. ทรงกำจัดกองกำลังของมาร
12. ณ โพธิบัลลังก์นั่นเอง ทรงได้คุณมีอสาธารณญาณ ตั้งแต่วิชา 3 เป็นต้นไป
13. ทรงยับยั้งไกล้โพธิพฤษ 7 สัปดาห์
14. ท้าวมหาพรหมทูลอาราธนาเพื่อให้ทรงแสดงธรรม
15. ทรงประกาศพระธรรมจักร ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน
16. ในวันมาฆบูรณมี ทรงยกปาฏิโมกข์ขึ้นแสดงในที่ประชุมสาวกประกอบด้วยองค์ 4
17. ประทับอยู่ประจำ ณ ที่พระวิหารเชตวัน
18. ทรงทำยมกปาฏิหาริย์ ไกล้ประตูกรุงสาวัตถิ
19. ทรงแสดงพระอภิธรรม ณ ภพดาวดึงส์

¹ เรื่องธรรมดาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า, ชุททกนิกาย พุทธวงศ์, มก. เล่ม 73 หน้า 748.

20. เสด็จลงจากเทวโลก ใกล้เคียงประตูลังกัสสนคร
21. ทรงเข้าผลสมาบัติต่อเนื่องกัน
22. ทรงตรวจดูเวไนยชน 2 วาระ
23. เมื่อเรื่องเกิดขึ้น จึงทรงบัญญัติสิกขาบท
24. เมื่อเหตุต้นเรื่องเกิดขึ้น จึงตรัสขาดก
25. ตรัสพุทธวงศ์ในสมาคมพระประยูรญาติ
26. ทรงทำปฏิสันถารกับภิกษุอาคันตุกะ
27. พวกภิกษุจำพรรษาแล้วถูกนิมนต์ ไม่ทูลบอกลาก่อน ไปไม่ได้
28. ทรงทำกิจก่อนและหลังเสวย ยามต้น ยามกลางและยามสุดท้ายทุกๆ วัน
29. เสวยรสมังสะในวันปริณิพพาน
30. ทรงเข้าสมาบัติยี่สิบสี่แสนโกฏิสมาบัติแล้วจึงปริณิพพาน

สิ่งเหล่านี้ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ เป็นเสมือนแบบแผนหรือธรรมเนียมปฏิบัติที่ทุกพระองค์ ไม่ว่าจะเป็ นพระโพธิสัตว์ที่ยังสร้างบารมีอยู่ หรือในภพชาติสุดท้ายที่บารมีเต็มเปี่ยมแล้ว พร้อมทั้งจะมาตรัสรู้เป็น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ก็จะทรงปฏิบัติอย่างนี้เช่นกัน ไม่มีพระองค์ใดเลยที่ จะปฏิบัติตนจากนี้ไปได้ ฉะนั้นจึงได้กล่าวว่า เสมือนเป็นแบบแผนที่ทรงปฏิบัติสืบๆ กันต่อมา

4.1.3 ประเภทของพระโพธิสัตว์

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ เมื่อครั้งที่ยังคงสร้างบารมีเป็นพระโพธิสัตว์ได้คิดที่จะออกจาก วัฏสงสารนี้ไปและจะพาสรรพสัตว์ทั้งหลายออกไปด้วย จึงคิดสร้างบารมี แต่ด้วยการสร้างบารมีที่ใช้เวลา ยาวนานหลายภพหลายอสงไขย ซึ่งไม่แน่ว่าบุคคลที่ตั้งความปรารถนาเช่นนี้จะมีกำลังใจและความอดทนใน การสร้างบารมีจนกว่าจะสำเร็จได้หรือไม่เนื่องจากเส้นทางในการสร้างบารมีเพื่อจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น เป็นไปด้วยความยากลำบาก มีอุปสรรคนานัปการ จะต้องใช้ความตั้งใจ อย่างแรงกล้า กับความเพียร พยายามและอดทนอย่างสูงสุด อย่างเช่น พระโพธิสัตว์บางองค์ที่ตอนแรกก็ได้ตั้งความปรารถนาอยาก จะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ภายหลังกลับถอนใจ คิดเลิกสร้างบารมีเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่กลับมา ตั้งความปรารถนาเป็นพระอรหันตสาวก แล้วสร้างบารมีเพื่อการเป็นอรหันตสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์หนึ่งในอนาคต เช่น พระมหากัจฉายนะ พรหมณ์พาวรี เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ เส้นทางสร้างบารมีจึงเป็นเหมือนการทดสอบ บุคคลที่ตั้งความปรารถนาเป็นที่จะ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าจะมีความเพียรพยายามและด้วยความอดทนอย่างสุดกำลังแบบเอาชีวิตเข้า แลกเพื่อการบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณมากน้อยเพียงใด ซึ่งถ้าบุคคลที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้า แล้วมุ่งมั่นตั้งใจด้วยความเพียรพยายามและด้วยความอดทน จนสามารถสร้างบารมีได้ครบถ้วนทุกประการ ก็จะได้รับที่ยืนยันหรือที่เรียกว่า ได้รับพุทธพยากรณ์ จากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งในอนาคตว่า จะได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมตั้งใจปรารถนา แต่ถ้าบุคคลที่ตั้งความปรารถนาจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ความตั้งใจที่ประกอบด้วยความเพียรพยายามและความอดทนยังไม่ถึงที่สุด ก็ยังต้องฝึกฝนตนเองให้มี

ความตั้งใจมุ่งมั่นมากกว่าเดิม และถ้ายังไม่ได้รับการยืนยันจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง บุคคลนั้นก็ยังไม่แน่นอนว่าจะได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคต จึงต้องสร้างบารมีอย่างต่อเนื่องต่อไปจนกว่าจะสำเร็จผล ด้วยเหตุที่กล่าวมาแล้วนี้ จึงทำให้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์เมื่อครั้งที่ยังคงสร้างบารมีเป็นพระโพธิสัตว์อยู่ จึงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. **อนิยตโพธิสัตว์** คือ พระโพธิสัตว์ที่ยังไม่ได้รับการพยากรณ์จากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ก่อน จึงยังไม่แน่ว่าจะได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเพียงแต่ตั้งใจจะสร้างบารมีเพื่อเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น ถึงแม้จะมีน้ำใจเด็ดเดี่ยวปรารถนามาเป็นเวลาช้านานหลายอสงไขยแล้วก็ตาม

2. **นิยตโพธิสัตว์** คือพระโพธิสัตว์ที่ได้รับการพยากรณ์จากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ก่อนแล้วย่อมเที่ยงแท้แน่นอนว่าจะได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

บุคคลผู้มีความปรารถนาที่จะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้สั่งสมบารมีมาอย่างต่อเนื่องด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างแรงกล้า จึงได้เนमितตนามว่า **พระโพธิสัตว์** แต่ยังไม่มีความไม่แน่นอน บางชาติอาจพลาดพลั้งไปทำอกุศลกรรม ต้องไปรับผลกรรมในอบายภูมิ เสียเวลาในการสร้างบารมี แต่เมื่อมีสติปัญญานึกได้ก็เริ่มสร้างบารมีใหม่ กลับไปลองผิดลองถูกอยู่เป็นเวลานาน จึงทำให้พระโพธิสัตว์ประเภทนี้เรียกว่า **อนิยตโพธิสัตว์** เพราะยังไม่มี ความแน่นอนที่จะได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตหรือไม่ ยังคงต้องสร้างบารมี ฝึกฝนตนเองต่อไป

ส่วนพระโพธิสัตว์ประเภท**นิยตโพธิสัตว์** จะมีใจที่มั่นคงตรงต่อการสร้างบารมี เนื่องจากได้รับพุทธพยากรณ์แล้ว จึงมีความตั้งใจที่มั่นคง ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคทั้งปวง และยังทำให้มีความเพียรพยายาม และความอดทนอย่างมากกว่าประเภทแรก เพราะการได้รับพุทธพยากรณ์เสมือนการได้รับกำลังใจจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าจะได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตอย่างแน่นอน

การสร้างบารมีของพระโพธิสัตว์ทุกพระองค์จึงต้องสร้างบารมีอย่างสุดกำลัง โดยเอาชีวิตเป็นเดิมพันอย่างที่ไม่มีการหวัดหวาดเลยสักนิด และไม่ว่าพระโพธิสัตว์จะถือกำเนิดใดก็ตาม พระองค์ก็ไม่เคยที่จะทิ้งการสร้างบารมีแม้สักชาติเดียว ยังคงมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการสร้างบารมีอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การเกิดของพระโพธิสัตว์ไม่สูญเปล่า มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตที่มั่นคงว่า วันหนึ่งยังมีโอกาสจะมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคต

ส่วนสรรพสัตว์ที่ไม่รู้เลยว่าชีวิตควรทำอะไรก็จะมีชีวิตอย่างยากลำบาก เกิดแล้วตายไปอย่างสูญเปล่า หรือเรียกว่า เกิดมาฟรีและตายฟรี ทำให้การเกิดมานับจำนวนชาติในการเวียนว่ายตายเกิดได้มากมายนับประมาณชาติไม่ได้ยิ่งกว่าพระโพธิสัตว์เสียอีก และกว่าจะมีบุญพอได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ได้มีโอกาสทำตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นการยากมาก กว่าที่จะรู้ว่า เราเกิดมาสร้างบารมี ก็ต้องหมดเวลาไปมากมายทีเดียว ฉะนั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงเป็นเสมือนผู้หาทางออกจากที่คุมขัง คือ วัฏสงสาร จนพ้นออกไปได้ และยังได้มีน้ำใจเปิดกรงขังให้สรรพสัตว์ทั้งหลายภายในกรงได้มีโอกาสออกจากที่คุมขังได้ด้วยเช่นกัน

4.2 ตั้งความปรารถนาที่จะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

การบังเกิดขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์นั้นเป็นการบังเกิดขึ้นได้ยาก บางยุคบางสมัยก็ไม่มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาอุบัติขึ้นเลย โลกกว้างเว้นจากพระลัทธิธรรม หมุ่สัตว์ตกอยู่ในความมืดมิด คือ อวิชชา ที่หาทางออกไม่พบ ฉะนั้นการอุบัติขึ้นของพระองค์ ก็เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับมวลมนุษยชาติ พระองค์จึงทรงมีมหากรุณามีน้ำใจต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายที่ได้สร้างบารมีมาไม่ใช่เพียงแคให้ตนเองหลุดพ้นจากวัฏสงสารเพียงคนเดียวเท่านั้น แต่ยังมีถึงสรรพสัตว์ทั้งหลายอยากให้หลุดพ้นออกจากทุกข์ด้วยกัน

ฉะนั้น เมื่อพระองค์สร้างบารมีจนเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ มาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็ได้ นำพระลัทธิธรรมมาสั่งสอนให้ได้ประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ได้หลุดพ้นตามพระองค์ไป ซึ่งการสร้างบารมีของพระองค์นั้นไม่ได้ราบเรียบสะดวกสบาย แต่กลับเจออุปสรรคปัญหามากมาย แต่ด้วยความตั้งใจมุ่งมั่น ด้วยความเพียรพยายามอย่างอดทน ไม่ท้อถอย พระองค์จึงได้มาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในที่สุด ดังนั้น ในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาเส้นทางการสร้างบารมีของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมณโคดม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราในยุคปัจจุบัน เพื่อจะได้แบบอย่างแห่งการสร้างบารมีของพระองค์ตั้งแต่เริ่มแรกที่คิดจะหลุดพ้นออกจากทุกข์เป็นต้นไป

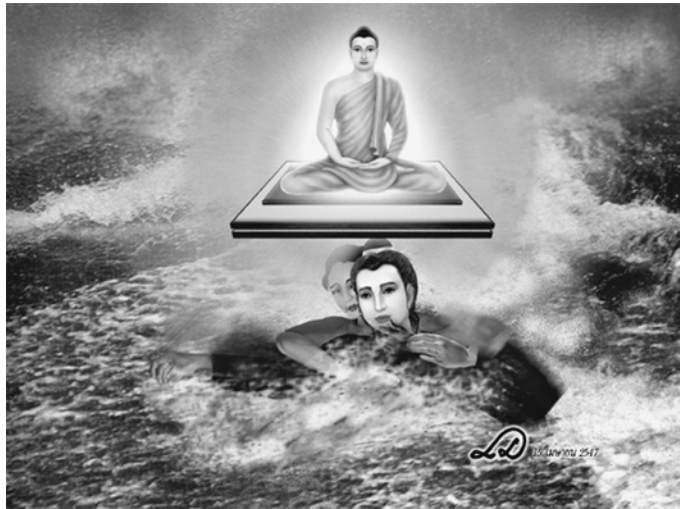
4.2.1 พระชาติแรก

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระสมณโคดมของพวกเราทั้งหลาย เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเภท ปัญญาธิกะ คือ ทรงเป็นผู้ที่ยิ่งด้วยปัญญา จึงทำให้พระองค์สร้างบารมีเพื่อเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้ระยะเวลาน้อยที่สุด สำเร็จได้รวดเร็ว แต่คำว่า รวดเร็ว มีใช้เพียงชาติสองชาติ แต่ก็นับภพนับชาติไม่ได้ พระองค์ทรงสร้างบารมี 20 อสงไขยกับแสนมหากัป นับตั้งแต่เริ่มปรารถนาเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

จนกระทั่งได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ประวัติของพระองค์ชัดเจนแจ่มแจ้ง มีที่มาที่ไปตั้งแต่เริ่มสร้างบารมีหลายภพหลายชาติ สร้างความดีตลอดเรื่อยมา ตั้งแต่สมัยที่เกิดเป็นมาณพหนุ่มแบกมารดาอยู่บนบ่าขณะว่ายน้ำอยู่ในกลางทะเล ซึ่งเกิดจากเรือสำเภาแตกเพราะพายุ โดยมีความตั้งใจว่าจะพามารดาให้รอดตาย และขึ้นฝั่งได้อย่างปลอดภัย และไม่หวังว่า มหาสมุทรจะกว้างใหญ่สักเพียงใด ถึงแม้จะเหนื่อยแสนเหนื่อยสักเพียงใด ก็จะไม่ยอมปล่อยให้มารดาต้องจมน้ำตายอย่างแน่นอน

เมื่อมาณพนั้นแบกมารดาว่ายน้ำในมหาสมุทรมาตลอดทั้งวันทั้งคืน อากาศเหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลีย ย่อมเกิดขึ้น ในขณะนั้นเรี่ยวแรงของมาณพนั้นหมดลงแทบจะจมลงในมหาสมุทร ด้วยกำลังบุญบารมีที่สั่งสมมา จึงทำให้พลันฉุกคิดขึ้นมาในใจว่า “วิฆเนสสารนี้เป็นทุกข์หนักหนา และชีวิตของมนุษย์นั้น ก็เหมือนแหวกว่ายอยู่ในทะเลแห่งความทุกข์ ถ้าตัวเราต้องตายลงไปในท้องมหาสมุทรพร้อมกับมารดาในตอนนี้ ขอกุศลบุญที่เราได้แบกมารดาว่ายน้ำในมหาสมุทรมาด้วยความเหน็ดเหนื่อยนี้ จงเป็นปัจจัยให้เราสามารถข้ามพ้นทะเลแห่งความทุกข์นี้ได้” ครั้นตั้งจิตเป็นมหากุศลแล้ว มาณพนั้นได้ตั้งปณิธานขำลงไปอีกว่า “เมื่อเราข้ามพ้นจากวิฆเนสสารได้แล้ว ขอให้เราพินาศสัตว์ทั้งหลายข้ามพ้นจากทะเลแห่งวิฆเนสสารได้ด้วยเถิด”

เมื่อตั้งมโนปณิธานอธิษฐานจิตตอกย้ำถึงความปรารถนาที่จะนำตนและสรรพสัตว์ให้พ้นจากทะเลทุกข์ มาณพนั้นได้รับเนमितตกนามว่า “พระโพธิสัตว์” ทันที และด้วยแรงอธิษฐานที่ปรารถนาความเป็นผู้ยกตนและนำสัตว์ให้พ้นจากทะเลทุกข์ จึงทำให้เกิดมหานิพพานที่กำลังจะหมดแรงว่ายน้ำ ก็พลันเกิดกำลังใจพร้อมกับกำลังกายขึ้นมาเป็นอัศจรรย์ มีเรี่ยวแรงที่จะว่ายน้ำแบกมารดาต่อไปได้ถึง 2-3 วัน จนในที่สุดก็เห็นฝั่งและได้แบกมารดาขึ้นฝั่งสำเร็จ

เมื่อถึงฝั่งแล้วพระโพธิสัตว์กับมารดา ก็ได้เข้าไปอาศัยในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง พระโพธิสัตว์จึงได้ทำงานด้วยความขยันและอดทน เพื่อเลี้ยงดูมารดาเป็นอย่างดีจนกระทั่งมารดาถึงแก่ความตาย และเมื่อถึงคราวที่พระโพธิสัตว์ละโลกนี้ไป ก็ได้ไปบังเกิดในเทวโลก นี่คือปฐมชาติที่ได้ตั้งความปรารถนาที่จะเป็นผู้นำตนและสรรพสัตว์ทั้งหลายให้พ้นจากทะเลทุกข์ ซึ่งก็คือฐานะแห่งความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคต ในชาตินี้จึงมีชื่อเรียกว่า **ปฐมจิตตูปบาทกาล** หมายถึง การเกิดขึ้นของดวงจิตดวงแรกที่คิดจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ตั้งแต่ชาตินี้เป็นต้นไป พระองค์ได้เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพภูมิต่างๆ เรื่อยมาหลายภพหลายชาติ คราวใดที่เกิดมาเป็นมนุษย์ จะมีสติสัมปชัญญะ มีปัญญาเฉียบแหลม มองเห็นทุกข์ภัยในวิฆเนสสาร จึงได้ตั้งมั่นทำคุณงามความดีทุกอย่าง เพื่อหาหนทางหลุดพ้นจากวิฆเนสสารให้ได้

4.2.2 พระชาติที่ดำริไว้ในใจ

พระเจ้าลัตตุดาปนะ

หลังจากที่ได้ตั้งความปรารถนาพุทธภูมิ ในชาติที่เป็นมาณพแบกมารดาอยู่ในมหาสมุทร ก็ได้เกิดตายมาหลายชาติ ในชาติหนึ่งได้เกิดเป็นราชโอรสและได้ขึ้นครองราชสมบัติ มีพระนามว่า พระเจ้าลัตตุดาปนะ พระองค์ปกครองประชาราษฎร์ด้วยทศพิธราชธรรม แต่พระองค์ทรงพอพระทัยในข้างมวงคลอย่างมาก คือ ชอบสะสมข้างมวงคล ไม่ว่าจะได้ว่ามาว่าข้างมวงคลอยู่ส่วนไหนของราชอาณาจักร พระองค์ต้องตามจับมาจนได้ ครั้งหนึ่งมีนายพรานเข้ามาถวายรายงานว่า พบข้างมวงคลเชือกหนึ่ง มีลักษณะสมบูรณ์พร้อมทุกประการ ตั้งแต่เกิดมาเป็นพรานยังไม่เคยเห็นข้างเชือกไหน มีลักษณะเลิศอย่างนี้มาก่อนเลย เมื่อพระองค์ทรงทราบอย่างนั้นจึงทรงให้นายพรานผู้นั้นนำขบวนเพื่อไปจับข้าง เมื่อทรงเห็นข้างเชือกนั้น พระองค์ทรงดีพระทัยเป็นอย่างมาก และสามารถล้อมจับจนได้โดยไม่ยาก ทรงให้นายหัตถาจารย์ผู้ฝึกข้าง ฝึกจนเชื่อง แต่พระเจ้าลัตตุดาปนะทรงรีบพระทัย เพื่อจะทรงข้างเชือกนี้ ในวันมวงคลฉลองนักขัตฤกษ์ ใน 7-8 วันข้างหน้านายหัตถาจารย์ผู้มีความรู้ จึงต้องให้อาหารผสมกับโอสถ เพื่อให้ฝึกสอนได้ง่ายโดยเร็วพลัน

เมื่อถึงวันทรงข้างเชือกนี้ในวันฉลองนักขัตฤกษ์ พระองค์ก็ทรงข้างเสียบเมืองที่เป็นเขตป่า แต่ในราตรีที่ผ่านมาราวป่าแห่งนั้น มีโขลงข้างได้ถ่ายมูลลงไว้ในที่นั้น ดังนั้นเมื่อข้างมวงคลที่พระเจ้าลัตตุดาปนะทรงประทับอยู่ ได้กลิ่นมูลของข้างตัวเมีย เกิดตกมันออกวิ่งตามโขลงข้างนั้นทันที ไม่สนใจมนุษย์ที่นั่งอยู่บนหลัง สะบัดจนตกหมด เหลือแต่พระเจ้าลัตตุดาปนะพระองค์เดียว พระองค์ทรงตกพระทัย แต่ยังคงครองสติไว้ เมื่อข้างวิ่งผ่านต้นไม้ใหญ่ ที่มีกิ่งยื่นออกมา พระองค์ทรงจับกิ่งไม้้นั้นปล่อยให้ข้างวิ่งไปตามอิสระของมัน เมื่อเหล่าทหารตามมาทันก็เชิญพระองค์ลงมา พระองค์ทรงโกรธเป็นอย่างมาก

เมื่อกลับมาถึงพระราชฐาน ทรงให้เรียกนายหัตถาจารย์เข้ามาเฝ้า ทรงซักถามความข้างถึงสาเหตุความข้างกราบพูลว่า “การที่ข้างมวงคลออกวิ่งไปนั้น เพราะตกมัน ได้กลิ่นข้างฟังตัวเมียที่ถ่ายมูลไว้ในที่ราวป่า เพราะความอยากจะเสพสังวาสกับข้างตัวเมีย จึงไม่สนใจแม้ความเจ็บ และความตายอะไรทั้งสิ้น ถึงแม้จะถูกตะขอสับและถูกฝึกอย่างดีมาแล้วก็ตาม เมื่อข้างมวงคลเชือกนั้นได้ร่วมสังวาสกับข้างฟังตัวเมียแล้ว จะเชื่องและกลับมาอยู่ในอำนาจมนต์ตามเดิม”

ในวันถัดมาข้างมวงคลตัวนั้นก็กลับมาจริง ความข้างสั่งให้ทำอะไรก็ตามทุกอย่าง แม้กระทั่งให้เอางวงถือก้อนเหล็กที่เผาไฟจนแดง ข้างมวงคลตัวนั้นก็ทำตาม พระเจ้าลัตตุดาปนะจึงทรงปลดพระทัย เห็นโทษภัยของกามราคะว่าร้ายแรงมากนัก ก่อให้เกิดภัยอันตรายใหญ่หลวง มนต์ก็สะกดไม่อยู่ ไฟราคะนี้เองตรึงสรรพสัตว์ทั้งหลายให้ติดอยู่ในวัฏสงสาร พระองค์ทรงตั้งพระทัยอย่างแน่วแน่และมั่นคงที่จะออกจากกามให้พ้นจากอำนาจของราคะ จึงทรงสละราชสมบัติออกบวชเป็นดาบส ประพฤติพรหมจรรย์จนสิ้นอายุขัย เวียนเกิดตายไปอีกนานแสนนาน นี่คือชาติที่ดำริปรารถนาพุทธภูมิหลังจากที่ได้เริ่มคิดที่จะออกจากวัฏฏะแห่งทุกข์นี้ ซึ่งนับจากนี้เป็นต้นไป การสร้างบารมีของพระองค์ยังต้องใช้ระยะเวลา 7 อสงไขย เริ่มตั้งแต่ชาติที่ดำริไว้ในใจจนกระทั่งถึงชาติที่ได้เปล่งวาจาออกมา ถือว่าเป็นช่วงระยะเวลาแรกที่ได้เริ่มสร้างบารมีเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

4.2.3 พระชาติที่เปล่งวาจา

พระพรหมดาบส

ในพระชาติที่สำคัญอีกพระชาติหนึ่ง พระโพธิสัตว์จุติจากเทวโลก มาบังเกิดในตระกูลพราหมณ์มหาศาล ชื่อว่า **พรหมกุมาร** พระโพธิสัตว์ได้ศึกษาไตรเพทจนสำเร็จ และได้มาเป็นอาจารย์สอนไตรเพทแก่ลูกศิษย์ 500 คน เมื่อมารดาและบิดาของพระโพธิสัตว์สิ้นชีพแล้ว พระโพธิสัตว์จึงเรียกประชุมลูกศิษย์ทั้ง 500 คน พร้อมหน้ากัน ให้โอวาทถึงเรื่องความไม่ประมาทในชีวิต แล้วประกาศตนว่าจะออกบวช เพื่อแสวงหาทางพ้นทุกข์ พร้อมกับแบ่งสมบัติทั้งหมดของตนให้กับลูกศิษย์ทั้งหมด พระโพธิสัตว์ออกบวชเป็นพระดาบสบำเพ็ญพรต อยู่ใกล้ภูเขายาขันธ์ เหล่าลูกศิษย์ทั้ง 500 คน เมื่อมารดาและบิดาของตนสิ้นชีพแล้ว ก็ได้ออกบวชตามพระโพธิสัตว์ บำเพ็ญพรตอย่างเคร่งครัดเสมอมา อยู่มาวันหนึ่งพระโพธิสัตว์พร้อมกับลูกศิษย์คนหนึ่ง เดินทางขึ้นไปบนยอดภูเขายาขันธ์ เพื่อหาผลไม้

ในขณะที่หาผลไม้อยู่นั้น พระโพธิสัตว์มองลงไปเห็นเชิงเขาแห่งหนึ่งเห็นแม่เสือตัวหนึ่งพร้อมกับลูกน้อยที่เพิ่งเกิดมาได้ไม่นาน แม่เสือนั้นมีร่างกายที่ผอมโซ เนื่องจากอดอาหารมาหลายวัน ถูกความหิวกระหายคุกคามอย่างแรง ได้มองลูกน้อยของตนด้วยจิตที่โหดร้าย โดยคิดว่า “จะจับลูกของตนมาเคี้ยวกินเป็นอาหาร” พระโพธิสัตว์เห็นอาการของแม่เสือนั้นแล้ว ก็รู้ว่าแม่เสือนั้นจะกินลูกของตนอย่างแน่นอน ท่านจึงรำพึงว่า “โอหนอ! นี่หรือชีวิตของสัตว์โลก แม่เสือนั้นจักเคี้ยวกินลูกในไส้ของตนเอง เพื่อรักษาชีวิตของตนเพียงฝ่ายเดียว วัฏสงสารนี้เต็มไปด้วยทุกข์และภัยอันตราย ช่างน่าสะพรึงกลัวยิ่งนัก” พระโพธิสัตว์จึงให้ลูกศิษย์ของตนไปหาเศษเนื้อที่ราชสีห์หรือเสือกินเหลือมาให้ตนด่วน ลูกศิษย์นั้นจึงรีบไปหาเศษเนื้อตามที่พระโพธิสัตว์สั่ง พระโพธิสัตว์รอลูกศิษย์ไปหาเศษเนื้ออยู่นาน ก็ยังไม่มีแว่วว่าจะมาสักที พระโพธิสัตว์จึงพลันคิดขึ้นมาว่า “ร่างกายของเรานี้เป็นร่างกายที่ปราศจากแก่นสาร ยังเกลือกกลั้วด้วยบาปอกุศลที่หมักดองใจมานานแสนนานมิใช่น้อย และร่างกายนี้เองเป็นเหตุแห่งทุกข์ทั้งหลายทั้งปวง” จึงคิดไปต่ออีกว่า “จะมีวิธีใดที่จะสามารถปลดเปลื้องจากความทุกข์นั้นได้ จึงทราบชัดว่ามีแต่เพียงบารมีธรรมซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้บริสุทธิ์หลุดพ้นเท่านั้นที่จะช่วยสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ได้” เมื่อพระโพธิสัตว์รู้วิธีพ้นทุกข์แล้วจึงคิดต่อไปอีกว่า “การบำเพ็ญบารมี 30 ทศนี้ เป็นสิ่งที่ทำได้โดยยาก คือ ถ้าบุคคลใดที่จะปฏิบัติตาม แต่ไม่สละสิ่งที่สละได้ยาก ย่อมไม่อาจที่จะหลุดพ้นจากทุกข์ เข้าถึงความสุขที่แท้จริงได้ ถ้าบุคคลใดที่จะปฏิบัติตาม แต่ไม่บริจาคลิขิตที่บริจาคลได้ยาก ย่อมไม่อาจที่จะหลุดพ้นจากทุกข์ เข้าถึงความสุขที่แท้จริงได้ ถ้าบุคคลใดที่จะปฏิบัติตาม แต่ไม่อดทนต่อสิ่งที่อดทนได้ยาก ย่อมไม่อาจที่จะหลุดพ้นจากทุกข์ เข้าถึงความสุขที่แท้จริงได้”

เมื่อพระโพธิสัตว์พิจารณาเห็นสรีระร่างกายมีแต่โทษเป็นอันมากเต็มไปด้วยทุกข์ในการหล่อเลี้ยงรักษา อன்ற่างกายนี้ก็มีได้อยู่ยืนยืนลิ้นกาลนาน รังแต่จะแตกทำลายตายเมื่อไรก็ไม่ทราบและจิตใจของเราที่อาศัยอยู่ในร่างกายนี้ ย่อมมีอารมณ์ไม่เป็นหนึ่ง คือไม่เที่ยงแท้แน่นอน ย่อมแปรปรวนอยู่ตลอดเวลา “บัดนี้ เราจักให้สรีระกายของเราทั้งชีวิตนี้เป็นทานแก่แม่เสือที่มีความหิวคุกคามอย่างแรงกล้า เพื่อช่วยชีวิตลูกเสือนั้นไว้” ก่อนที่จะให้ชีวิตเป็นทาน พระโพธิสัตว์ได้ตั้งจิตอธิษฐานว่า “ด้วยอานุภาพแห่งบุญที่ข้าพเจ้าได้ทำในบัดนี้ ขอให้ข้าพเจ้าได้ตรัสรู้ธรรมเป็นเครื่องพ้นจากทะเลแห่งทุกข์ในอนาคตภพภาคหน้า ขอให้ข้าพเจ้าได้ช่วยสรรพสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นจากวัฏสงสารอันเกลือกกลั้วด้วยความทุกข์” ครั้นตั้งจิตปรารถนาการตรัสรู้ธรรม เพื่อหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในความทุกข์แล้ว พระโพธิสัตว์จึงได้เปล่งวาจาให้หมู่เทพยดาได้รู้กันทั่วกันว่า “ข้าแต่ทวยเทพทั้งหลาย ผู้สถิตอยู่ ณ ทิวทุกแห่งหน (ภุมมเทวา

รุกขเทวดา อากาศเทวดา ถึงท้าวมหาราชทั้ง 4) ขออัญเชิญมาประชุมรวมกัน ณ สถานที่แห่งนี้ เพื่อเป็นพยานแห่งการตรัสรู้ธรรมของข้าพเจ้าในภายภาคหน้าด้วยเถิด และจงมากระทำอนุโมทนาที่ข้าพเจ้าจักได้ถวายชีวิตเป็นมหาทานบารมีในกาลบัดนี้”

ครั้นเปล่งวาจาให้เหล่าเทวดาได้รู้ว่า “เราตั้งความปรารถนาที่จักตรัสรู้ธรรม เพื่อหลุดพ้นจากวัฏสงสารในอนาคตกาลแล้ว” พระโพธิสัตว์ผู้มีจิตใจกล้าหาญก็ได้ทิ้งตัวจากยอดเขาตกลงมาตรงหน้าของแม่เสือดอนั้น แม่เสือดอนั้นเห็นพระโพธิสัตว์แล้ว ไม่กินลูกของมัน แต่กระโจนเข้ามากินสรีรกายของพระโพธิสัตว์แทน กัดกินสรีรกายของพระโพธิสัตว์กระจายกระจายด้วยความหิว พระโพธิสัตว์ถึงแก่ความตายในที่นั้น ได้ไปบังเกิดในเทวโลกด้วยกุศลกรรมนั่นเอง ลูกศิษย์ที่ไปหาเศษเนื้อกลับมาถึง ก็ไม่เห็นพระโพธิสัตว์เสียแล้ว เทียวตามหาพระโพธิสัตว์ในทุกแห่งก็ไม่เจอ เมื่อมองลงไปที่เชิงเขาก็เห็นสรีรกายของพระโพธิสัตว์กระจายกระจายเพราะถูกแม่เสือดอนั้นกัดกินเกิดสลดใจอย่างยิ่ง นึกถึงพระคุณของอาจารย์ที่ได้เคยสั่งสอนอบรมมาพร้อมกับจะประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของท่านตลอดไป

การสร้างบารมีของพระโพธิสัตว์ของเรานั้น พระพุทธองค์ทรงมีน้ำพระทัยที่เด็ดเดี่ยว อาจหาญอย่างยิ่งยวด มิได้ทรงอาลัยใยดีต่อร่างกายและชีวิตเลยแม้แต่น้อย พระพุทธองค์ยอมสละชีวิตเข้าแลกกับพระโพธิญาณมาจนนับครั้งไม่ถ้วน ดังเช่นในพระชาตินี้ที่ทรงเปล่งวาจาตั้งความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ได้ ซึ่งนับจากนี้เป็นต้นไป การสร้างบารมีของพระองค์ยังต้องใช้ระยะเวลา 9 อสงไขย เริ่มตั้งแต่ชาติที่เปล่งวาจาจนกระทั่งถึงชาติที่ได้รับพุทธพยากรณ์ ถือว่าเป็นช่วงระยะเวลาที่สองในการสร้างบารมีเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของพระสมณโคตมพุทธเจ้าของเรา

4.3 ได้รับพุทธพยากรณ์

ระยะเวลาผ่านไป 16 อสงไขย ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมากที่สุดจะนับประมาณเป็นชาติได้ พระโพธิสัตว์ก็ได้เวียนว่ายตายเกิดในกำเนิดต่างๆ มาหลายภพหลายชาติ เพื่อสั่งสมบารมีให้เต็มเปี่ยม จนถึงอสงไขยที่ 17 ในมหากัปอันประเสริฐชื่อว่า **สารมณฑกัป** มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้น 4 พระองค์ คือ 1. พระตันหังกรพุทธเจ้า 2. พระเมธังกรพุทธเจ้า 3. พระสรณังกรพุทธเจ้า 4. พระทีปังกรพุทธเจ้า

พระโพธิสัตว์ของเราได้พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง 3 พระองค์ แต่ยังไม่ได้รับพุทธพยากรณ์ เพราะเหตุที่บารมียังไม่เต็มเปี่ยม ในพระองค์ที่ 4 คือ พระทีปังกรพุทธเจ้า เป็นชาติแรกที่พระโพธิสัตว์ของเราได้รับพุทธพยากรณ์ว่า จะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งจะได้นำเสนอการได้รับพุทธพยากรณ์ตามลำดับของสุเมธดาบส ดังต่อไปนี้

นับย้อนหลังจากภทรกัปนี้ไปอีกสี่อสงไขยกับอีกแสนมหากัปที่เมืองอมรวดี ซึ่งเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยข้าวและน้ำ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของผู้มีบุญ พระโพธิสัตว์ของพวกเราได้เกิดเป็นพราหมณ์ชื่อสุเมธ ซึ่งท่านได้ถือกำเนิดมาจากตระกูลที่ดีที่สุดในยุคนั้น เป็นชายหนุ่มรูปงาม และมีผิวพรรณผุดผ่อง น่าเลื่อมใส เป็นผู้คงแก่เรียน ศึกษาจบไตรเพท แดกฉานในศิลปะทุกประการ ต่อมาไม่นานมารดาบิดาได้ถึงแก่กรรมตั้งแต่สุเมธยังเป็นหนุ่ม บริวารผู้จัดการผลประโยชน์ได้นำบุญชีทรีพยสินทั้งหมดของตระกูลมาให้ท่านสุเมธดู พร้อมกับพาไปที่ห้องเก็บสมบัติ ภายในห้องเก็บสมบัติ เต็มไปด้วยทอง เงิน แก้วมณี และรัตนชาติต่างๆ มากมาย บริวารผู้จัดการผลประโยชน์ได้ออกให้ท่านสุเมธทราบว่ “นี่คือสมบัติตลอดเจ็ดชั่วตระกูลทั้งหมด ขอท่าน

จงครอบครองทรัพย์สินทั้งหมดเหล่านี้เถิด”

ท่านสุเมธคิดว่า “มารดาบิดา ปู่ย่า ตายาย และตลอดจนทวดของเรา ได้สะสมทรัพย์เหล่านี้ไว้มากมายมหาศาล แต่เมื่อไปสู่ปรโลกก็ไม่สามารถนำทรัพย์สมบัติเหล่านี้ไปได้แม้เพียงกหาปณะเดียว เราจะหาวิธีเอาทรัพย์สมบัติทั้งหมดนี้ติดตามตัวเราไปในภพเบื้องหน้าให้ได้” ท่านสุเมธจึงขึ้นไปสู่ชั้นบนของปราสาทแล้วนั่งคิดพิจารณาว่า “การเกิดขึ้นเป็นทุกข์ การเจ็บป่วยก็เป็นทุกข์ การตายก็เป็นทุกข์ อันตัวเราย่อมมีเกิด แก่ เจ็บ และตายเป็นธรรมดา เราควรแสวงหาอมตธรรม ที่ไม่ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไม่มีความทุกข์ มีแต่ความสุขล้วนๆ เราควรใช้ร่างกายอันเต็มไปด้วยสิ่งสกปรกปฏิภูลนี้ แสวงหาทางพ้นจากทุกข์ให้ได้เสมือนกับความสุขย่อมเป็นปฏิปักษ์ต่อความทุกข์ ฉันทใด เมื่อวิฆัสสสารมีความหลุดพ้นจากวิฆัสสสารก็ย่อมมีได้ ฉันทนั้น เมื่อของร้อนมีอยู่ แม้ความเย็นอันเป็นเครื่องระงับความร้อนนั้นก็ย่อมมี ฉันทใด แม้ความสงบเย็นอันเป็นเครื่องดับความร้อนด้วยไฟคือราคะ โทสะ โมหะ ก็พึงมี ฉันทนั้น เมื่อความชั่วมีอยู่ ความดีก็ต้องมี ฉันทใด เมื่อความเกิดมีอยู่ แม้ความไม่เกิดก็ย่อมมีได้ ฉันทนั้น

จากนั้นก็ได้พิจารณาเปรียบเทียบถึงการไม่แสวงหาแนวทางพ้นทุกข์กับเหตุการณ์ทั่วไป ที่ปรากฏอยู่บนโลกที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ โดยได้เปรียบเทียบเป็นลำดับไป ดังนี้

1. เมื่อบุคคลตกอยู่ในหลุมคูศ เห็นสระมีน้ำสะอาดเต็มเปี่ยม แต่ไม่ล้างตัวที่สระน้ำนั้น จะเกิดความผิดของสระน้ำนั้นก็ไม่หาไม่ ฉันทใด เมื่อสระน้ำคืออมตธรรมอันเป็นเครื่องชำระมลทิน คือกิเลสมีอยู่ แต่ไม่ยอมแสวงหาอมตธรรมนั้น จะถือว่าเป็นความผิดของอมตธรรมก็ไม่หาไม่ แต่เป็นความผิดของบุคคลนั่นเอง ฉันทนั้น

2. เมื่อบุคคลถูกคัศรุกรุมล้อม ช่องทางหนีไปก็มีอยู่ แต่ไม่ยอมหนีไป จะเกิดความผิดของช่องทางนั้นก็ไม่หาไม่ ฉันทใด บุคคลผู้ถูกกิเลสห่อหุ้มยึดติดไว้ ช่องทางหมดกิเลสไปสู่อมตมทานครก็มีอยู่ แต่ไม่แสวงหาช่องทางนั้น จะเกิดความผิดของอมตมทานครก็ไม่หาไม่ ฉันทนั้น

3. บุคคลผู้เจ็บป่วย เมื่อหมอรักษาโรคมีอยู่ แต่ไม่ยอมให้หมอรักษาจะเป็นความผิดของหมอหรือไม่ฉันทใด บุคคลผู้ได้รับทุกข์ถูกความเจ็บป่วยไข้ คือกิเลสเบียดเบียนแล้วไม่แสวงหาครูบาอาจารย์ที่รู้หนทางพ้นทุกข์ จักเป็นความผิดของครูบาอาจารย์นั้นก็ไม่หาไม่ ฉันทนั้น

หลังจากนั้นก็ได้พิจารณาว่าตนไม่ควรมีความท่งใย ไม่ควรมีความต้องการ ละทิ้งร่างกายที่เปื่อยเน่าเต็มด้วยซากศพต่างๆ นี้ไป โดยพิจารณาเปรียบเทียบเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

1. ธรรมดาเจ้าของเรือย่อมทิ้งเรือที่เก่าคร่ำคร่าผุพังมีน้ำรั่วเข้าไปได้ ไม่มีความอาลัยฉันทใด เราก็จักละทิ้งร่างกายนี้ ซึ่งมีของไม่สะอาดไหลออกจากทวารทั้ง 9 แห่งอย่างไม่มีอาลัย เข้าไปยังอมตมทานคร ฉันทนั้น

2. บุคคลถือรัตนชาติเดินทางไปกับพวกโจร เห็นภัยที่จะเกิดขึ้นกับตน เพราะมีรัตนชาติอยู่ จึงรีบหนีโจรเหล่านั้นไปฉันทใด ร่างกายนี้ก็เหมือนโจรปล้นรัตนนะ เพราะถ้าความอยากเกิดขึ้นในร่างกายนี้ ธรรมรัตนคืออริยมรรคของเราก็จักพินาศไป ดังนั้นเราทิ้งร่างกายนี้อันเปรียบเสมือนโจรแล้วเข้าไปยังนครคืออมตธรรม ฉันทนั้น

ท่านสุเมธจึงคิดตัดสินใจอย่างแน่วแน่ว่าจะออกบวชเพื่อแสวงหาทางพ้นทุกข์ ท่านได้สละทรัพย์สมบัติของตนทั้งหมด เป็นมहाทานแก่ชนในเมืองมีคนกำพร้าและคนเดินทางเป็นต้น แล้วท่านสุเมธเดิน

ทางออกจากอมรเวดินนครคนเดียว มุ่งตรงสู่ธรรมิกบรรพตในป่าหิมพานต์ ท้าวสักกะทรงเห็นพระโพธิสัตว์ กำลังเดินทางเข้าไปในป่าหิมพานต์ ทราบว่าวันนี้จักถึงที่พัก ท้าวสักกะจึงสั่งให้วิสสุกรรมเทพบุตรเนรมิตที่อยู่ให้ท่านสุเมธ เมื่อได้รับพระดำรัสของท้าวสักกะแล้วจึงเนรมิตอาศรมอันเจียบสงบ และที่จงกรมอันรื่นรมย์เฝ้ารอบๆ บริเวณอาศรมได้มีไม้ดอกไม้ผลนานาชนิดพร้อมกับบ่อน้ำดื่มที่ใสสะอาด

พื้นที่บริเวณนั้นปราศจากสัตว์ร้ายและนกที่มีเสียงรบกวนน่าสะพรึงกลัว เป็นที่สงบสงัดในการประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างยิ่ง วิสสุกรรมเทพบุตรยังได้เนรมิตพนักพิงไว้ที่สุตทั้ง 2 ด้านของที่จงกรม เป็นศิลาสีเขียว ส่วนภายในศาลาได้เนรมิตสิ่งของที่ควรแก่สมณบริโภคต่างๆ มีบริวารของดาบส เช่นผ้าเปลือกไม้เป็นต้น วิสสุกรรมเทพบุตรจรรีกอักษรไว้ที่ฝาบรรณศาลาไว้ว่า “ถ้าใครมีความประสงค์ที่จะออกบวช ก็จงถือเอาบริวารเหล่านี้แล้วจงบวชเถิด” เมื่อวิสสุกรรมเทพบุตรได้เนรมิตสิ่งต่างๆ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้กลับไปยังเทวโลก

ท่านสุเมธเดินทางมาถึงอาศรม ที่วิสสุกรรมเทพบุตรเนรมิตให้ ก็มีได้เห็นรอยเท้าของใครเลย จึงคิดว่าเหล่าบรรพชิตที่อาศัยอยู่ในที่พักนี้คงจะไปแสวงหาอาหารที่หมู่บ้านใกล้ๆ นี้เป็นแน่ จึงนั่งรออยู่บริเวณรอบๆ อาศรม ท่านสุเมธได้รอเจ้าของอาศรมอยู่นานแต่ก็ไม่มีใครมาสักที จึงคิดว่าเราควรจะไปดูในอาศรมดีกว่า เมื่อเปิดประตูเข้าไปข้างในได้มองเห็นอักษรจรรีกไว้ที่ฝาผนังแผ่นใหญ่ มีข้อความว่า “ถ้าใครมีความประสงค์ที่จะออกบวช ก็จงถือเอาบริวารเหล่านี้แล้วจงบวชเถิด” ท่านสุเมธดาบสจึงได้ถือเพศดาบส แล้วได้เริ่มบำเพ็ญสมณธรรม ด้วยการเดินจงกรม แล้วนึกถึงเพศนักบวชของตน ว่าเป็นเพศที่สมบูรณ์ที่สุด การบวชของเราดงามจริง เราจะกระทำสมณธรรมให้ยิ่งขึ้นไป เราจะได้รับความสุขในการปฏิบัติธรรม ซึ่งความสุขในเพศสมณะที่ท่านสุเมธดาบสได้รับมี 8 ประการ หรือที่เรียกว่า **สมณสุข 8 ประการ**¹ คือ

1. ไม่มีการหวงแหนทรัพย์และของที่มีค่ามาก เพราะชีวิตสมณะเป็นชีวิตที่แสวงหาแต่กุศลธรรมแต่เพียงอย่างเดียว
 2. แสวงหาบิณฑบาตที่ไม่มีโทษ หมายถึง ไม่ต้องเบียดเบียนชีวิตสัตว์ และไม่ต้องประกอบภาระหุงต้มอาหารเอง
 3. บริโภคบิณฑบาตที่เย็น หมายถึง ปราศจากการบริโภคด้วยอำนาจตัณหา
 4. ไม่มีกิเลสที่เป็นเหตุบีบคั้นจากราชตระกูลในเรื่องการเสียภาษี และยังได้รับการเคารพกราบไหว้จากทุกชนชั้น
 5. ปราศจากความกำหนดความพอใจในเครื่องอุปโภค และเครื่องบริโภคทั้งหลาย ทำให้ปราศจากภาระในการดูแลรักษาเครื่องอุปโภคและเครื่องบริโภค
 6. ไม่ต้องกลัวโจรปล้น
 7. ไม่ต้องคลุกคลีกับพระราชา และอำมาตย์ของพระราชา ทำให้อยู่อย่างสงบสงัด ได้รับความวิเวกทั้งกายและใจ
 8. ไม่ถูกขัดขวางในทิศทั้ง 4 เปรียบเสมือนนกที่จากคอนมีอิสระที่จะบินไปทุกแห่งหนตามที่ปรารถนา
- ท่านสุเมธดาบสจึงบำเพ็ญสมณธรรมได้อย่างเต็มที่ ต่อมาไม่นานท่านสุเมธดาบสพิจารณาเห็นถึง

¹ สุเมธเถกา, ขุททกนิกาย อปทาน, มก. เล่ม 70 หน้า 23.

โทษในการใช้สอยบรรณศาลา จึงละทิ้งอาศรมนั้นแล้วเข้าไปในป่า อยู่อาศัยที่โคนต้นไม้ ในวันรุ่งขึ้น ท่าน
สุเมธดาบสได้เข้าไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน เหล่าชาวบ้านได้ถวายภัตตาหารเป็นจำนวนมากแก่ท่าน เมื่อท่าน
สุเมธดาบสได้ทำภัตกิจเสร็จแล้ว จึงเดินทางกลับมาสู่โคนต้นไม้ นั้น ท่านได้นั่งลงบำเพ็ญเพียรอย่างอุกฤษฏ์
เพียงแค่ 7 วัน ก็สามารถทำสมาบัติ 8 และอภิญญา 5 ให้บังเกิดขึ้นได้ ท่านสุเมธดาบสมีความสุขกับการได้
เข้าฌานสมาบัติอย่างต่อเนื่อง โดยไม่สนใจไปที่อื่นเลย จนกระทั่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่า
ที่ปึงกรได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลก หมิ่นโลกธาตุสะเทือนเลื่อนลั่นหวั่นไหว ได้บังเกิดบุญนิमित 32 ประการ
แต่ท่านสุเมธดาบสมีความสุขอยู่ในสมาบัติ จึงไม่เห็น และไม่ได้ยินในบุญนิमितเหล่านั้น

วันหนึ่ง พระที่ปึงกรพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระชีณาสพลีแสนองค์เสด็จไปรัชมมนคร เพื่อไปประทับอยู่
ในสุทิสสนมหาวิหาร เมื่อพวกชาวเมืองทราบข่าวจึงได้ร่วมมือกันเตรียมทางเสด็จ โดยได้แผ้วถางหนทาง และ
ปรับพื้นที่ให้เป็นทางเดิน โปรยข้าวตอกและดอกไม้ ตลอดหนทางที่พระที่ปึงกรพุทธเจ้าเสด็จมาพร้อม
พระชีณาสพลีแสนองค์ ประดับด้วยธงชัยและธงแผ่นผ้าตลอดทางที่เสด็จมา ตั้งต้นกล้วยและแฉวงหม้อน้ำ
ประดับประดาอย่างงดงามตลอดทางเสด็จ

ในเวลานั้นท่านสุเมธดาบสออกจากฌานสมาบัติ ท่านได้เปลี่ยนอิริยาบถโดยการเหาะขึ้นไปบนอากาศ
ท่านได้เหาะผ่านไปยังรัชมมนครเห็นเหล่ามหาชนชาวเมืองรัชมมนคร กำลังตกแต่งประดับประดาพระนคร
ด้วยความร่าเริงยินดี ท่านจึงคิดว่า “มีเหตุอะไรเกิดขึ้นหนอ” แล้วจึงเหาะลงจากอากาศไปถาม เมื่อทราบว่า
ชนชาวเมืองรัชมมนครกำลังทำทางรับเสด็จพระที่ปึงกรพุทธเจ้า และได้ยินคำว่า พุทโธ ก็เกิดความปีติใจเป็น
อย่างยิ่ง จึงคิดที่จะร่วมทำบุญกับชนชาวเมือง จึงได้ขอโอกาสจากชาวเมืองเพื่อจะร่วมทำทางเสด็จด้วย เมื่อ
ได้รับอนุญาตแล้ว ก็ได้ร่วมทำทางเสด็จพร้อมกับชนเหล่านั้น

ขณะที่ทางเสด็จยังไม่ทันเสร็จนั่นเอง พระที่ปึงกรพุทธเจ้าก็เสด็จมาถึง สุเมธดาบสเห็นดังนั้นจึงได้
ยอมสละชีวิต ใช้ร่างกายของตนทอดเป็นสะพานเหนือเปือกตมให้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมกับ
พระชีณาสพลีแสนองค์เสด็จผ่านไป โดยให้เสด็จเหยียบไปบนร่างกายของตน ขณะที่นอนทอดร่างของตนอยู่
บนพื้นดินนั่นเอง สุเมธดาบสได้มีความคิดว่า “ถ้าเราปรารถนาความเป็นพระสาวกของพระที่ปึงกรพุทธเจ้า
ก็จักสามารถเผือกเลสทั้งหลายของเราได้ในวันนี้ แต่จะมีประโยชน์อะไรแก่เราผู้เดียว ที่ได้รู้แจ้งธรรมของ
พระที่ปึงกรพุทธเจ้าแล้วข้ามฝั่งไป โดยที่คนอื่นไม่รู้ ด้วยบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ที่เราได้บริจาคชีวิตนี้ ขอเราจง
บรรลุพระสัมพัญุตญาณเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคต เราจะขนสรรพสัตว์ทั้งหลายข้ามฝั่งไปด้วย เรา
จักตัดกระแสวัฏสงสาร จักทำลายอาสวกิเลส แล้วยกตนสู่นาวาธรรม นำพามนุษย์และเหล่าเทวดาข้ามไปด้วย”

พระที่ปึงกรพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระชีณาสพลีแสน องค์เสด็จมาถึงหน้าของท่านสุเมธดาบส
ทรงทอดพระเนตรท่านสุเมธดาบสซึ่งนอนทอดกายเป็นสะพาน เพื่อทำการสักการบูชาด้วยร่างกายกับทั้งชีวิต
จึงทราบด้วยพุทธญาณว่า “ดาบสนี้ทรงอภิญญา 5 สมาบัติ 8 ได้สักการบูชาเรา พร้อมกับตั้ง
ความปรารถนาเพื่อเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และจักได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่า โคดม”
พระพุทธร่องค์จึงทรงดำเนินไปจนถึงสุเมธดาบสซึ่งนอนประณมมืออธิษฐานจิตอยู่ แล้วทรงย่างพระบาท
ข้างขวาเหยียบบนร่างกายของสุเมธดาบสเสด็จผ่านไป ทำความปรารถนาที่สุเมธดาบสตั้งไว้ในใจให้บริบูรณ์

เมื่อได้เสด็จผ่านไปแล้ว ก็ทรงหยุดพระดำเนิน หันพระวรกายกลับมาทอดพระเนตรดูสุเมธดาบส แล้ว
จึงทรงพยากรณ์ท่ามกลางพุทธบริษัททั้ง 4 ว่า “ดาบสท่านนี้ ตั้งความปรารถนาเพื่อเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ในอนาคต ความปรารถนาของดาบสท่านนี้จักสำเร็จ ในอนาคตกาลอีกสี่อสงไขยด้วยแสนมหากัป ดาบสท่านนี้จักเป็นพระพุทธเจ้าพระนามว่า โคดม จะมีพระนครเป็นที่อยู่อาศัยชื่อว่า กบิลพัสดุ์ มีพระมารดาพระนามว่า พระนางสิริมหามายา มีพระราชบิดาพระนามว่า พระเจ้าสุทโธทนะ เมื่อญาณบารมีแก่กล้าแล้ว จักออกบวช ท่านได้บำเพ็ญเพียร เพื่อแสวงหาโพธิญาณ ในวันเป็นที่ตรัสรู้ จักได้รับข่าวมรณูปายาสที่โคนไม้โคจร (ต้นไทร) แล้วเสวยข้ามรณูปายาสนั้น ที่ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา จากนั้นเสด็จไปยังต้นไม้อัสลัตถพฤกษ์ หรือ ต้นศรีมหาโพธิ์ แล้วทรงประทับนั่งเหนือรัตนบัลลังก์ ณ โคนต้นศรีมหาโพธิ์นั้น จักตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่โคนต้นศรีมหาโพธิ์นั่นเอง ท่านจักมีพระอัครสาวกเบื้องขวา ชื่อว่า พระสารีบุตร พระอัครสาวกเบื้องซ้าย ชื่อว่า พระโมคคัลลานะ มีพุทธอุปัฏฐากชื่อว่า พระอานนท์ พระอัครสาวกรูปที่หนึ่ง ชื่อว่า พระเขมาเถรี พระอัครสาวกรูปที่สอง ชื่อว่า พระอุบลวรรณาเถรี

เมื่อสิ้นพุทธพยากรณ์ พระอริยสาวกทั้งสี่แสนองค์กระทำการสรรเสริญอนุโมทนาต่อท่านสุเมธดาบสแล้วทำการเวียนประทักษิณพระโพธิสัตว์ จากนั้นพระที่บึงกรพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระอริยสาวกสี่แสนองค์ก็ได้เสด็จเข้าเมืองไป ท่านสุเมธดาบสได้ฟังพุทธดำรัสเช่นนั้น ก็เกิดโสมนัสรื่นเริงบันเทิงใจยิ่งนัก มีความรู้สึกประหนึ่งจะได้เป็นพระพุทธเจ้าในวันรุ่งขึ้น ท่านสุเมธมั่นใจว่า ตนจะได้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน จึงค้นหาธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติที่จะทำให้เป็นพระพุทธเจ้า ก็ได้เห็นพุทธการกกรรม¹ มีทานบารมีเป็นข้อแรก ที่พระโพธิสัตว์ทั้งหลายในกาลก่อนเคยบำเพ็ญมีเพียงเท่านี้ไม่เกินไปกว่านี้ และบารมี 10 ประการนี้ แม้ในอากาศเบื้องบนก็ไม่มี แม้ในแผ่นดินเบื้องล่างก็ไม่มี แม้ในทิศทั้งหลาย มีทิศตะวันออกเป็นต้น ก็ไม่มี แต่จะตั้งอยู่เฉพาะในภายในหทัยของเราเท่านั้น ครั้นได้เห็นว่าบารมีเหล่านั้น ตั้งอยู่เฉพาะในหทัยอย่างนั้น จึงอธิษฐานบารมีเหล่านั้นทั้งหมด กระทำให้มัน พิจารณากลับไปกลับมา ยึดเอาตอนปลายทวนมาให้ถึงต้น ยึดเอาตอนต้นทวนให้ถึงตอนปลาย ยึดเอาตอนกลางให้จบลงตอนสุดข้างทั้งสอง ยึดเอาที่สุดจากข้างทั้งสองให้จบลงตอนกลาง และเมื่อพิจารณาอย่างนี้แล้ว จึงได้สมาทานพุทธการกกรรม 10 ประการ แล้วได้หะซันไปสู่ท้องฟ้า ไปบำเพ็ญภาวนาในป่าตลอดชีวิต เมื่อหมดอายุขัย ได้ไปบังเกิดในพรหมโลก

ในชาตินี้จึงเป็นอันว่า การสร้างบารมีเพื่อจะมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ถือว่าเป็นผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ปรารถนาไว้ได้อย่างแน่นอน เพราะได้รับพุทธพยากรณ์จากพระที่บึงกรพุทธเจ้าเรียบร้อยแล้ว สุเมธดาบสจึงได้ปรากฏนามนิมิตกนามว่า นิยตโพธิสัตว์ คือ พระโพธิสัตว์ที่เที่ยงแท้แน่นอนแล้วว่า จะได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตได้อย่างแน่นอน แต่ก็ยังคงต้องสร้างบารมีอีก 4 อสงไขยกับแสนมหากัป เพื่อการฝึกฝนตนเองในการทำหน้าที่เป็นครูของโลก และเมื่อสร้างบารมีครบตามระยะเวลาแล้ว ก็จะได้มาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นอกจากนี้ ยังจะเห็นได้ว่า การสร้างบารมีเพื่อจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้นั้น จะต้องอาศัยกำลังใจอันมหาศาล เนื่องจากระยะเวลาในการสร้างบารมีที่ยาวนาน จนกว่าจะได้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า จึงต้องใช้ความอดทนและความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะเป็นพระพุทธเจ้าให้ได้ ฉะนั้นการที่ได้รับพยากรณ์จากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ก่อนว่า จะได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตได้อย่างแน่นอนนั้น จึงเป็นเหมือนการให้กำลังใจแก่พระโพธิสัตว์ ผู้มุ่งที่จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ให้มีกำลังใจและความอดทนที่จะบำเพ็ญบารมีต่อไป จนกว่าจะเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ ก็จะได้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน

¹ รายละเอียดกล่าวไว้ในบทที่ 3

ดังนั้น เพื่อการดำรงชีวิตอยู่บนโลกใบนี้อย่างสงบสุขกัน และเพื่อเป้าหมายในการเกิดมาของมนุษย์ คือ การสร้างบารมี จึงควรที่จะให้กำลังใจซึ่งกันและกันแก่บุคคลที่ทำความดีให้เขาได้มีกำลังใจในการทำความดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

4.4 การสร้างบารมีตอนปลาย

สุเมธดาบสนั้น หลังจากที่ได้รับพยากรณ์แล้ว ได้พิจารณาพุทธการกธรรม ก็ได้เห็นบารมี 10 ประการแล้ว ออกบำเพ็ญบารมีจนตลอดชีวิตในสมัยของพระที่ปึงกรพุทธเจ้า และหลังจากนั้น ก็เวียนเกิดเวียนตาย ได้สร้างบารมีกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์เป็นเวลาสี่สงไขยกับแสนมหากัป เพื่อจะบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ประการนั้นให้บริบูรณ์ และเมื่อได้บำเพ็ญบารมีครบบริบูรณ์แล้วก็ได้ตรัสรู้เป็นพระสมณโคดมพุทธเจ้า ซึ่งในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงการสร้างบารมีกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในแต่ละพระองค์หลังจากได้รับพุทธพยากรณ์แล้วพอสังเขปในบางชาติเท่านั้น และจะได้กล่าวถึงชาติสุดท้ายที่ได้บำเพ็ญบารมีที่ทำให้บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณได้สำเร็จ คือ ชาติที่เกิดเป็นพระเวสสันดร เป็นลำดับต่อไป

4.4.1 การสร้างบารมีในสมัยของพระโกณฑัญญะพุทธเจ้า

หลังจากที่เวียนตายเวียนเกิดมาหลายชาติแล้ว ในสมัยของพระโกณฑัญญะพุทธเจ้านี้ พระโพธิสัตว์ได้เกิดเป็นกษัตริย์พระนามว่า วิชิตาวิ ทรงเป็นกษัตริย์ผู้ทรงธรรม วันหนึ่งได้ถวายทานแด่พระโกณฑัญญะพุทธเจ้าพร้อมกับพระชีนาสพประมาณหมื่นโกฏิ และครั้งนั้นพระองค์ได้รับพยากรณ์จากพระโกณฑัญญะพุทธเจ้าว่า จะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตแน่นอน เมื่อได้รับพยากรณ์แล้วก็ได้สละราชสมบัติ ออกบวชในสำนักของพระโกณฑัญญะพุทธเจ้า ได้เรียนทั้งพระสูตรและพระวินัยทั้งปวงแล้วช่วยประกาศพระศาสนา พระองค์เป็นผู้ไม่ประมาท ได้บำเพ็ญเพียรจนสำเร็จถึงสมบัติ 8 อภิญญา 5 ไปเกิดในพรหมโลก

4.4.2 การสร้างบารมีในสมัยของพระปทุมุตตรพุทธเจ้า

ในสมัยของพระปทุมุตตรพุทธเจ้านี้ พระโพธิสัตว์ได้เกิดเป็นชฎิล ชื่อว่า รัฏฐิเก ได้ถวายผ้าพร้อมกับภัตตาหารแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมทั้งพระสาวก

ครั้งนั้น พระปทุมุตตรพุทธเจ้าประทับนั่งท่ามกลางพระภิกษุสาวก ได้ทรงพยากรณ์ว่า ท่านจักได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแน่นอน จึงทำให้ชฎิลนั้นเกิดความปีติมาก แล้วได้อธิษฐานวัตรให้ยิ่งยวดขึ้นเพื่อที่จะบำเพ็ญบารมี 10 ให้บริบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

4.4.3 การสร้างบารมีในสมัยของพระวิปัสสิพุทธเจ้า

ในสมัยของพระวิปัสสิพุทธเจ้านี้ พระโพธิสัตว์เกิดเป็นพญานาค มีฤทธิ์มาก มีบุญ มีความรุ่งเรืองชื่อว่า อตุลละ วันหนึ่งได้ไปเฝ้าพระวิปัสสิพุทธเจ้าพร้อมกับนาคหลายโกฏิ ได้บรรเลงดนตรีทิพย์ถวายแล้วทูลนิมนต์

แล้วได้ถวายตั้งทอง ประดับด้วยแก้วมณีและแก้วมุกดา ประดับด้วยอาภรณ์ทุกชนิดแต่พระวิปัสสิพุทธเจ้า

ครั้งนั้น พระวิปัสสิพุทธเจ้าประทับนั่งกลางภิกษุสาวก แล้วได้ตรัสพยากรณ์ว่า ท่านจักได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อได้ฟังพระดำรัสของพระวิปัสสิพุทธเจ้าแล้ว ก็มีความยินดีและเกิดความตื่นตันใจเป็นอย่างมาก จึงได้อธิษฐานวัตรให้ยิ่งยวดขึ้น เพื่อที่จะบำเพ็ญบารมี 10 ให้บริบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

4.4.4 การสร้างบารมีในสมัยของพระกุกุสันธพุทธเจ้า

ในสมัยของพระกุกุสันธพุทธเจ้านี้ พระโพธิสัตว์เกิดเป็นกษัตริย์พระนามว่า เขมะ ได้ถวายทานมากมาย แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสาวก มีบาตร จีวร ยาหยอดตา ชะเอมเคี้ยวและสิ่งประเสริฐทุกอย่างที่ภิกษุปรารถนา

ครั้งนั้น พระกุกุสันธพุทธเจ้าได้ตรัสพยากรณ์ว่า ท่านจักได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อได้ฟังพระดำรัสของพระกุกุสันธพุทธเจ้าแล้ว ก็เกิดความยินดีและความตื่นตันใจ ได้อธิษฐานวัตรให้ยิ่งยวดขึ้น เพื่อที่จะบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ให้บริบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

4.4.5 การสร้างบารมีในสมัยของพระกัสสปพุทธเจ้า

ในสมัยของพระกัสสปพุทธเจ้านี้ พระโพธิสัตว์ได้เกิดเป็นมาณพ ชื่อว่า โชติปาละ เป็นผู้มีการศึกษา ทรงจำมนต์ จบไตรเพท ถึงความสำเร็จในคัมภีร์ทำนายลักษณะและคัมภีร์อิติहाสะ ฉลาดในวิชาดูพื้นที่และอากาศ วันหนึ่งขงกการอุบาสก ผู้เป็นอุปฐากของพระกัสสปพุทธเจ้า ได้พาพระโพธิสัตว์ไปเข้าเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระโพธิสัตว์ได้ฟังธรรมแล้ว จึงได้ออกบวชในสำนักของพระพุทธองค์ เป็นผู้ปรารถนาความเพียร ฉลาดในวัตรน้อยใหญ่ ปฏิบัติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างสมบูรณ์ เล่าเรียนพระธรรมวินัยทั้งหมดแล้ว ช่วยประกาศพระศาสนาให้ดังงาม

ครั้งนั้น พระกัสสปพุทธเจ้าได้ตรัสพยากรณ์ว่า ท่านจักได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อได้ฟังพระดำรัสของพระกัสสปพุทธเจ้าแล้ว ก็ทำให้จิตให้เสื่อมใสอย่างยิ่ง ได้อธิษฐานวัตรให้ยิ่งยวดขึ้น เพื่อที่จะบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ประการให้บริบูรณ์ ยิ่งขึ้นไป และได้งดเว้นความประพฤติเสียหาย ทำกรรมที่ทำได้โดยยาก เพราะเหตุแห่งพระโพธิญาณเท่านั้น

4.4.6 การสร้างบารมีในชาติที่เกิดเป็นพระเวสสันดร¹

ในชาติที่พระโพธิสัตว์เกิดเป็นพระเวสสันดรนั้น เป็นช่วงเวลาที่อยู่ในภทกัป หลังจากพระกัสสปพุทธเจ้าได้ดับขันธปรินิพพานไปแล้ว แต่ยังไม่มีการอุบัติขึ้นในตอนนี้ ซึ่งพระเวสสันดรโพธิสัตว์ถือได้ว่า เป็นผู้สร้างมหาทานบารมี ที่ได้ทำในสิ่งที่คนทั่วไปทำได้ยากยิ่ง เพราะท่านได้รู้ว่าสิ่งที่บังเกิดขึ้นได้ยากยิ่งกว่านี้ยังมีอยู่ คือ การได้บรรลุนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ จึงได้ทำทานบารมีอย่างยิ่งยวดอย่างเต็มที่เต็มกำลัง ไม่เคยท้อถอยหรือหวั่นไหวในสิ่งใดเลย

¹ เวสสันดรชาดก, ขุททกนิกาย ชาดก, มก. เล่ม 64 หน้า 608

พระชาติที่ได้เกิดเป็นพระเวสสันดรโพนธิด์จึงเป็นเรื่องราวที่ถูกนำมาเล่ากันมากอย่างต่อเนื่องมาหลายครั้งในหมู่ของพุทธศาสนิกชนทั่วไป แม้ในปัจจุบันก็ยังคงมีการนำเรื่องราวนี้นี้มาเทศน์สอนกันอยู่ ที่เรียกว่า **เทศน์มหาชาติ เรื่อง พระเวสสันดร** หรือที่ทางภาคอีสานเรียกกันว่า **เทศน์พระเวส** สาเหตุที่ยังคงนำเรื่องราวของพระเวสสันดรมาเทศน์สอนกันอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เพราะพระชาตินี้ที่ได้ว่าเป็นแบบอย่างในการดำรงตนของพุทธศาสนิกชนทั้งหลายในการสร้างมหาทานบารมี โดยที่ไม่ได้หวั่นไหวในสิ่งทั้งหลายที่จะทำให้ตนท้อแท้ในการสร้างบารมีได้ ฉะนั้นนักศึกษาควรศึกษาแ่งคิดมุ่มมองในการสร้างบารมีของพระเวสสันดร เพื่อจะได้นำไปประพฤติปฏิบัติเป็นต้นแบบในการสร้างบารมีกันต่อไป

พระเวสสันดรโพนธิด์ได้ถือกำเนิดในพระครรภ์ของพระนางมุลดีผู้เป็นอัครมเหสีของพระเจ้าสญชัย ในกรุงเชตุคร โดยในขณะที่พระโพนธิด์อยู่ในครรภ์พระมารดา พระนางมุลดีทรงใคร่ปรารถนาจะสร้างมหาทานบารมี จึงรับสั่งให้สร้างโรงงาน 6 แห่ง คือ ที่ประตูเมืองทั้ง 4 แห่ง ที่กลางเมือง 1 แห่ง ที่ประตูพระราชวัง 1 แห่ง ทรงสละพระราชทรัพย์เป็นทาน 600,000 กหาปณะทุกวัน

พราหมณ์ผู้รู้นิมิตทั้งหลายได้ทูลพยากรณ์ว่า ที่พระนางทรงทำเช่นนี้ เพราะท่านผู้ยินดียิ่งในทานมาอุบัติในพระครรภ์ของพระราชเทวี และตั้งแต่ที่พระโพนธิด์ถือปฏิสนธิ ส่วยอาการของพระราชาก็ได้เพิ่มมากขึ้นกว่าที่เคยได้ แม้พระราชานิยมพวยพืดทั้งสิ้นต่างส่งเครื่องบรรณาการมาถวายพระเจ้าสญชัยทุกวัน ทั้งนี้ด้วยบุญญาภพของพระโพนธิด์นั่นเอง เมื่อพระนางมุลดีทรงพระครรภ์ครบ 10 เดือนบริบูรณ์ ทรงมีพระประสงค์จะชมเมือง จึงกราบทูลพระราชสวามี จากนั้นทรงรถที่นั่งอันประเสริฐทำประทักษิณพระนคร ในขณะที่นั้นลมกรรมชวาทก็ปั่นป่วน พระราชาจึงให้ทำพลับพลาสำหรับประสูติทันที

พระโพนธิด์ประสูติจากพระครรภ์แห่งพระมารดา เป็นผู้บริสุทธิ์ สิมพระเนตรทั้งสองออกมา เมื่อออกมาก็เหยียดพระหัตถ์ต่อพระมารดาตรัสว่าข้าแต่พระแม่เจ้า หม่อมฉันจักบริจาคตาน มีทรัพย์อะไร บ้าง ครั้งนั้นพระชนนีตรัสตอบว่า พ่อจงบริจาคตานตามอัยยาศัยของพ่อเถิด แล้ววางอุ้งกหาปณะพันหนึ่งในพระหัตถ์ที่แบอยู่

ครั้งนั้น ในวันถวายพระนามพระโพนธิด์พระประยูรญาติทั้งหลาย ได้ขยายพระนามว่า เวสสันดร เพราะประสูติในถนนแห่งพ่อค้าพร้อมกันนั้น ในวันที่ท่านประสูติ ช้างพังเชือกหนึ่งซึ่งสามารถเหาะได้ ได้นำลูกช้างเผือกขาวปลอดมาถวายแล้วก็จากไป เมื่อทรงอายุได้ 4 ขวบ พระราชาทรงให้ทำเครื่องประดับสำหรับพระราชกุมารราคาแสนหนึ่ง พระราชกุมารผู้มีใจรักในการให้ทาน พอรับมาประดับได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ก็เปลื้องเครื่องประดับนั้นแกนางนมทั้งหลาย ไม่ทรงรับเครื่องประดับที่เหล่านางนมถวายคืนอีก เหล่านางนมก็กราบทูลเรื่องราวที่เกิดขึ้นแด่พระราชชา พระราชาก็ให้ทำเครื่องประดับขึ้นใหม่แต่พระโอรส

เมื่อพระชนมพรรษา 8 ชันษา พระราชกุมารได้เสด็จขึ้นไปยืนอยู่ปราสาท ทรงดำริว่า เราให้ทานภายนอกอย่างเดียว ทานนั้นหายังเราให้ยินดีไม่ เราใครจะให้ทานภายใน แม้ถ้าใครๆ พึงขอหทัยของเรา เราจะพึงให้ฝ่าอุระประเทศนำหทัยออกให้แก่ผู้นั้น ถ้าเขาขอจักษุทั้งสองของเรา เราก็จะควักจักษุให้ ถ้าเขาขอเนื้อในสรีระ เราจะเชือดเนื้อจากสรีระทั้งสิ้นให้จนหมด ถ้าแม้ใครๆ พึงขอโลหิตของเรา เราก็จะให้โลหิตหรือว่าใครๆ พึงกล่าวกะเราว่า ท่านจงเป็นทาสของข้า เราก็ยินดียอมตัวเป็นทาสของผู้นั้น

เมื่อพระโพนธิด์มีพระชนมพรรษาได้ 16 ชันษา ก็ทรงศึกษาศิลปวิทยาทุกอย่าง พระราชบิดาทรง

เห็นสมควรว่า ถึงเวลาแล้วที่จะประหารราชสมบัติแก่พระบรมโพธิสัตว์ จึงทรงปรึกษาพระนางสุสติและ พระประยูรญาติ จากนั้นก็ได้นำราชกัญญานามว่า มัทรี ผู้เป็นราชธิดาของพระเจ้าลุงจากมัททราชสกุล ให้เป็น อัครมเหสี ให้เป็นใหญ่กว่าสตรีหมื่นหกพัน จากนั้นก็ทรงมอบราชสมบัติให้กับพระเวสสันดร

พระเวสสันดรทรงอาศัยความเป็นผู้มีโชคนี้ ทรงได้สละทรัพย์วันละหกแสนกหาปณะ ตั้งแต่ครอง ราชสมบัติไม่เคยขาดเลย และพระองค์ยังประทับบนคอช้างเพื่อเสด็จทอดพระเนตรโรงพยาบาลทั้งหมดเดือนละ 6 ครั้งเป็นประจำอีกด้วย ทำให้ชื่อเสียงอันดีงามของท่านขจรขยายออกไปทั่วชมพูทวีป สมัยต่อมา พระนาง- มัทรีประสูติพระโอรส ชื่อชาลิราชกุมาร เมื่อพระราชกุมารนั้นทรงเดินได้ พระนางก็ทรงประสูติพระธิดา พระนามว่า กัณหาชينا

สมัยนั้น ในกาลถึงครุฑเกิดฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล การเก็บเกี่ยวไม่ดี ข้าวยากหมากแพง ทำให้ ชาวเมืองอดอยาก แคมยังมีโจรชุกชุม ฝ่ายพระราชาทรงแก้ปัญหาด้วยการทรงสมทานศีล รักษาอุโบสถศีล 7 วัน ถึงกระนั้น ฝนก็ยังไม่ตก ชาวเมืองจึงกราบทูลให้พระราชาทรงส่งพรหมณ์ไปขอช้างมงคลของ พระเวสสันดร ก็จะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เมื่อพระราชาทรงสดับเช่นนี้ ก็เลือกพรหมณ์ 8 คน แล้วรีบส่งไปขอมงคลหัตถิที่กรุงเชตุรทนต์ เมื่อพรหมณ์ทั้ง 8 ท่านไปถึงกรุงเชตุรทนต์ ก็ได้ปลอมแปลงเป็น ยาจกขอทาน ผู้นำสงสาร นุ่งเสื้อผ้าเก่าๆ ขาดวัน เนื้อตัวเปื้อนฝุ่นธุลีไปนั่งรอพระเวสสันดรที่โรงพยาบาล

เช้าตรู่วันนั้น เมื่อพรหมณ์ทั้ง 8 เห็นพระเวสสันดรออกตรวจโรงพยาบาลก็เข้าไปนั่งล้อมรอบช้างมงคล พระเวสสันดรจึงตรัสถามพรหมณ์ทั้ง 8 จึงทราบว่า พรหมณ์ทั้ง 8 ต้องการได้ช้างมงคลไปยังกาลิงครุฑ พระองค์จึงได้ให้ช้างมงคลตัวนั้นแก่พรหมณ์ พวกพรหมณ์พอขอช้างได้แล้ว ก็พากันแห่ไปท่ามกลางพระนคร พอมหาชนเห็นช้างมงคลเข้า ก็ถามจึงทราบว่าเป็นพระเวสสันดรบริจาคนั้น ก็พากันวิพากษ์วิจารณ์และโกรธ พระโพธิสัตว์มาก จึงรวมตัวกัน ตั้งแต่ราชบุตรจากทุกตระกูล พ่อค้า ช่างนา พรหมณ์ ต่างก็พากันมาชุมนุม ร้องเรียนพระเจ้าสุชัยให้ทรงเนรเทศพระเวสสันดรออกนอกเมืองสีพี ไปอยู่ที่เขาวงกตเถิด¹

พระเจ้าสุชัยสดับคำร้องเรียนเช่นนั้นแล้ว ก็เห็นว่า ไม่สามารถต้านกำลังของชาวเมืองได้ จึงรับสั่ง ให้พระเวสสันดรพักได้อีกหนึ่งคืน พอเวลาเช้าก็จะให้ออกจากเมือง ถึงกระนั้นพระเวสสันดรก็ได้หันไหว อดอะไรเลย ไม่รู้สึกท้อพระทัย หรือเดือดร้อนกับการสร้างมหาทานทานบารมีของพระองค์ มีแต่เกิดความปิติ โสมนัสที่จะได้สร้างทานบารมี ในวันรุ่งขึ้น ก่อนที่จะออกเดินทางไปยังเขาวงกต จะต้องทำมหาทานให้ ยิ่งๆ ขึ้นไป

¹ สาเหตุที่ชาวเมืองไม่ยินดีในการบริจาคช้างมงคลของพระเวสสันดร เพราะช้างมงคลเชือกนี้ เป็นช้างที่ประดับด้วยเครื่อง อลังการราคา 4 แสนที่เท่าทั้ง 4 ข้าง เครื่องอลังการประดับที่ 2 ลิขังของช้างด้านละ 2 แสน ข่ายคลุมหลัง 3 ชนิด คือ ข่ายแก้ว มุกดา ข่ายแก้วมณี และกัษัยทองคำ ราคา 3 แสน กระดึงเครื่องประดับที่ห้อยลงมาตามลิขังทั้งสอง ราคา 2 แสน ผ้ากัมพล ลาดบนหลังราคา 1 แสน เครื่องประดับใช้คลุมกระพองราคา 1 แสน สายรัด 3 สายราคา 3 แสน พูเครื่องประดับที่หูทั้ง 2 ข้าง ราคา 2 แสน ปลอกเครื่องประดับงาทั้ง 2 ราคา 2 แสน วลัยเครื่องประดับทาบที่งวงราคา 1 แสน เครื่องประดับหาง ราคา 1 แสน เครื่องประดับซึ่งตกแต่งงดงามที่กายข้าง และเครื่องประดับอย่างอื่นอีกรวมราคา 22 แสน เกยสำหรับขึ้น ราคา 1 แสน อ่าง บรรจุของบริโภคราคา 1 แสน ทั้งหมดรวมเป็น 24 แสน นอกจากนี้ยังมีมณีที่กำพู่ฉัตรและที่ยอดฉัตร สร้อยมุกดาที่ขอช้าง สร้อย มุกดาผูกคอช้าง กระพอง และที่ตัวพญาช้างเอง รวมแล้วเป็นเครื่องประดับที่หาค่ามิได้ ซึ่งชาวเมืองถือว่าช้างนี้เป็นของคู่บ้านคูเมือง ไม่ใช่เป็นเพียงของพระเวสสันดรเท่านั้น จึงไม่พอใจกับการบริจาคมงคลหัตถิในครั้งนี้

พระองค์จึงได้รับสั่งให้มหาอำมาตย์ชื่อ คุตตะ มาเข้าเฝ้า แล้วรับสั่งให้จัดแจงลัดตสทมหาทาน¹ ซึ่งมหาเสนาคุตตะก็สามารถจัดหามาได้โดยไม่ยากอะไร

ในคืนนั้น พระเวสสันดรจึงไปหาพระนางมัทรี แล้วบอกให้นางทราบถึงเรื่องที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังสอนให้นางหมั่นทำทานเป็นประจำ ให้เลี้ยงดูลูกทั้งสองให้ดีและให้บำรุงกษัตริย์ทั้งสองพระองค์ด้วยความเคารพ แต่พระนางมัทรีก็ได้อ้อนวอนขอติดตามไปด้วย พระองค์จึงต้องให้นางติดตามไปด้วย

พระเวสสันดรทรงบริจาคลัดตตะสะตะกะมหาทานตั้งแต่เช้าจนถึงเย็นสมปรารถนาแล้ว ก็เสด็จกลับพระราชนิเวศน์ เพื่อถวายบังคมลาพระชนกพระชนนีและเหล่าพระประยูรญาติทั้งหมด ฝ่ายพระนางมัทรีก็ขออนุญาตออกบวชด้วย แต่พระเจ้าลัญชัยก็ทรงห้ามเอาไว้ แต่พระนางก็หาเหตุผลที่จะติดตามพระเวสสันดรให้ได้ ทำให้พระเจ้าลัญชัยอนุญาตให้ติดตามไปได้ นอกจากนี้พระนางยังนำพระโอรสและธิดาทั้งสองไปด้วย พระนางกล่าวยืนยันว่า “หากหม่อมฉันทั้งสองยังมีชีวิตอยู่ ทารกทั้งสองก็จักเป็นสุขเพียงนั้น”

เมื่อพระเวสสันดรอำลาพระประยูรญาติเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ออกเดินทางทันที พระนางมุสดีราชมารดาทรงทราบว่า พระโอรสมีพระทัยยินดีในการบริจาคเหนือสิ่งอื่นใด จึงให้จัดเกวียนหลายเล่มที่เต็มด้วยรัตนะ 7 ประการ พร้อมด้วยอาภรณ์ต่างๆ มากมายตามไปส่ง ฝ่ายพระเวสสันดรก็ทรงเปลื้องเครื่องประดับ ที่มีอยู่ในพระวรกาย พระราชทานแก่เหล่าชายจากผู้มาขอถึง 18 ครั้ง ได้พระราชทานสิ่งที่เหลืออยู่จนหมด และเมื่อเดินทางไปได้ไม่นาน ก็มีพราหมณ์ 4 คน มาไม่ทันรับลัดตตะสะตะกะมหาทาน จึงเข้าไปพระนคร ครั้นได้ทราบข่าวพระเวสสันดรบริจาคทานเสร็จและได้ออกนอกพระนครไปแล้ว จึงรีบติดตามมาเพื่อขอม้า 4 ตัว เมื่อมาถึง พระเวสสันดรก็ไม่ทำให้พราหมณ์ทั้ง 4 ผิดหวัง ได้พระราชทานม้าทั้ง 4 ตัวไป ส่วนพระองค์เองก็ทรงจูงมือชาลีผู้เป็นพระโอรส พระนางมัทรีทรงจูงมือพระธิดากันหาออกเดินทางมุ่งหน้าสู่เขาวงกต

เมื่อพบเจอใครที่เดินสวนทางมา ก็ไต่ถามทางไปเขาวงกต เพราะเป็นสถานที่อยู่ห่างไกลมาก คนที่ชำนาญทางได้แนะนำว่า ตั้งแต่เขตดุรราชธานี ถึงภูเขาชื่อสุวรรณคีรี ประมาณ 5 โยชน์ ตั้งแต่สุวรรณคีรีถึงแม่น้ำชื่อโกนติมารา 5 โยชน์ เดินทางไปอีก 5 โยชน์ ก็จะพบภูเขาอัญชนคีรี แล้วไปอีก 5 โยชน์ จะเป็นบ้านพราหมณ์ชื่อตุนณวิถนาลิทัณฑ์ ไปอีก 10 โยชน์ก็จะถึงมาตุลนคร รวมตั้งแต่เขตดุรนครถึงแคว้นนั้น เป็น 30 โยชน์ แต่ก็เป็นเรื่องอัศจรรย์ว่า เทวดามาช่วยย่นหนทางให้ ทำให้กษัตริย์ทั้ง 4 พระองค์เสด็จถึงมาตุลนคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของแคว้นเจตรัฐ โดยใช้เวลาเพียงวันเดียวเท่านั้น

¹ คำว่า **ลัดตสทมหาทาน** ในที่นี้หมายถึง การให้ทานวัตถุ 7 ชนิดๆ ละ 700 มีช้าง 700 เขือก ล้วนประดับด้วยคชาลังการ มีเครื่องรัดกลางตัว ที่ทำด้วยทองคำบริสุทธิ์ คลุมด้วยเครื่องประดับทอง มีนายหัตถาจารย์ถือโตนมรนั่งประจำ มีม้า 700 ตัว ล้วนประดับประดาด้วยอศวาภรณ์ เป็นม้าอาชาไนย เป็นพาหนะว่องไว มีนายอศวาจารย์ขี่ประจำ สวมเกราะถือธนู มีรถ 700 คัน ซึ่งแข็งแรงมั่นคง หุ้มด้วยหนังเสือเหลือง เสือโคร่ง ประดับด้วยสรรพาลังการหลายอย่าง มีคนขับประจำ มีสตรี 700 นาง คนหนึ่งๆ อยู่ในรถ สวมสร้อยทองคำประดับกาย แต่ละนางล้วนมีเครื่องประดับประดาสีเหลืองอร่าม นุ่งห่มผ้าสีเหลือง ประดับอาภรณ์สีเหลือง มีดวงตาโตสวย ยิ้มแย้มก่อนจึงพูด มีรูปร่างสวยงาม แม่โคนมอีก 700 ตัว ซึ่งล้วน เป็นหัวหน้าโคได้คัดเลือกเป็นพิเศษ สามารถรีดน้ำนมได้วันละหม้อ ทาสหญิงอีก 700 และทาสชายอีก 700 คน ทั้งหมดล้วนได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี พร้อมเครื่องดื่มและโภชนาหารหาประมาณมิได้

เมื่อกษัตริย์ทั้ง 4 พระองค์เสด็จถึงเจตรัฐในเวลาเย็น สมัยนั้น มีเจ้าครองนครอยู่ในมาตุลนครถึง 6 หมื่นองค์ เมื่อชาวเมืองรู้ว่า พระเวสสันดรพระนางมัทรี และพระโอรสพระธิดาเสด็จมาด้วยเท้าเปล่า ก็เกิดความสงสัยและพากันมาเข้าเฝ้า แล้วไปแจ้งข่าวให้พระยาเจตราชทั้ง 6 หมื่นทราบ พระองค์ท่านได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี เหมือนหมู่ญาติรอคอยบุคคลที่จากไปนาน ด้วยความใจดีใจจ้อ พระยาเจตราชทูลถามพระเวสสันดรถึงเหตุที่พระองค์เดินทางมายังสถานที่แห่งนี้ เมื่อพระยาเจตราชทั้ง 6 หมื่นทราบ ต่างก็ทรงส่งสารพระองค์ยิ่งนัก ที่ทำดีแต่ไม่มีใครเห็นความดี จึงพร้อมใจกันกราบทูลให้พักที่เจตรัฐนี้ และจะไปบอกพระราชบิดาและพระราชมารดาของพระองค์ให้ยกโทษ

แต่พระเวสสันดรทรงห้ามปรามเจ้านครเหล่านั้น ที่พระองค์ต้องถูกเนรเทศออกนอกเมือง เป็นเพราะความไม่เข้าใจของชาวเมืองสี่พิ หาใช่เป็นความผิดของพระราชบิดาไม่ เมื่อเป็นเช่นนั้น พระยาเจตราชทั้งหลายก็ยังยินยอมพร้อมใจที่จะถวายราชสมบัติ ให้กับพระเวสสันดรได้เป็นเจ้าครองนคร ปกครองดูแลพวกตน แต่ท่านก็ไม่ได้ปรารถนา เพียงแต่ขอพักอาศัยที่นครนี้เพียงคืนเดียวเท่านั้น วันรุ่งขึ้นก็จะพากันออกเดินทางต่อไป เพื่อบำเพ็ญพรตอยู่ในป่าตามลำพัง จากนั้นกษัตริย์ทั้ง 4 พระองค์ก็เสด็จออกเดินทางไกล โดยมีกษัตริย์ 6 หมื่นพระองค์พร้อมด้วยเหล่าอำมาตย์ ข้าราชการบริวารมากมายเสด็จตามไปส่งถึง 15 โยชน์ นับเป็นการออกบวชอย่างมีเกียรติ ด้วยอานุภาพบุญของพระองค์ แม้จะเป็นหนทางไกลแต่ก็ใช้เวลาเพียงไม่กี่ชั่วโมง ก็ถึงปากทางเข้าป่าใหญ่ พระยาเจตราชแต่งตั้งนายพรานคนหนึ่งชื่อ เจตบุตร รักษาทางเข้าป่าใหญ่ เอาไว้ จะได้ไม่มีใครมารบกวนหรือประทุษร้ายกษัตริย์ทั้ง 4 พระองค์ได้ เมื่อรับสั่งนายพรานเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็ชักชวนกันเสด็จกลับพระนคร

ขณะนั้น พระอาสน์ของท้าวสักกเทวราชแสดงอาการร้อน ท้าวสักกเทวราชพิจารณาแล้วทรงถึงทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงรับสั่งให้วิสสุกรรมเทพบุตรสร้างอาศรมที่เขาวงกต วิสสุกรรมเทพบุตรจึงเนรมิตบรรณศาลา 2 หลัง ที่จกรม 2 แห่ง ที่พักกลางคืนที่พักกลางวัน และได้ตระเตรียมบริวารไว้ให้ จากนั้นก็จาริกออกบวชไว้ว่า “ท่านผู้หนึ่งผู้ใด ใครจะบวช ก็จงใช้บริวารเหล่านี้ พร้อมกับห้ามเหล่าอมนุษย์ หมูเนื้อหมูนก ที่มีเสียงดังรบกวนไม่ให้เข้ามาใกล้”

เมื่อพระเวสสันดรเดินทางมาถึงภูเขาวงกตแล้ว เห็นสถานที่ซึ่งวิสสุกรรมเทพบุตรเนรมิตไว้ ก็ทรงทราบเหตุนี้ จึงได้ถือเพศบรรพชิตพร้อมกับพระนางมัทรีและพระราชโอรสพระธิดาอาศัยอยู่ในบรรณศาลานี้โดยมีพระนางมัทรีทำหน้าที่อุปฐากดูแลพระเวสสันดรและพระโอรสพระธิดาได้อย่างสมบูรณ์คอยดูแลบำรุงปฏิบัติอย่างดี และนำผลไม้จากป่ามาถวาย ซึ่งเมื่อมาอยู่ในที่นี้ พระเวสสันดรก็ได้ทำกตีกาห้ามไม่ให้พระนางมัทรีเข้ามาหาพระองค์ในเวลาไม่สมควร

นอกจากนี้ยังมีพราหมณ์เฒ่าคนหนึ่ง ชื่อว่า ชูชก เป็นชาวบ้านพราหมณ์ชื่อทุนนวิภูจ ในกาลครั้งหนึ่งเที่ยวภิกขาจาร ได้ทรัพย์มา 100 กหาปณะ ก็ฝากไว้กับเพื่อนสนิท จากนั้นก็ได้ออกไปแสวงหาทรัพย์อีก เมื่อไปนาน พราหมณ์ผู้เป็นเพื่อนก็ใช้ทรัพย์นั้นจนหมด เมื่อชูชกกลับมาทวงก็ไม่สามารถจะให้คืนได้ จึงยกธิดาชื่อนางอมิตตดาปนาให้ชูชก ชูชกจึงได้นางอมิตตดาปนามาเป็นภรรยาแล้วพากันไปอยู่ที่บ้านในกาลครั้งนั้นนางก็ได้ปฏิบัติพราหมณ์ด้วยดีเสมอมา

พวกพราหมณ์หนุ่มๆ เห็นนางอมิตตดาปฏิบัติต่อสามีแก่เป็นอย่างดี ก็ตำหนิภรรยาของตนเองว่าทำหน้าที่สู้นางอมิตตดาไม่ได้ พวกนางจึงเกิดความอิจฉา และหาทางที่จะล่อเลียนพุดจาเหินบสนนางอมิตตดา ให้นางได้รับความไม่สบายใจ พอนางอมิตตดาไปทำน้ำ ก็ถูกพวกภรรยาของพราหมณ์หนุ่มกล่าว

เมื่อนางอมิตตตาได้รับการปรึกษาและถูกดูหมิ่นเช่นนั้น ก็กระดากอาย จึงเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นให้สามีแก่ฟัง ชูชกหลงใหลในตัวนางอมิตตตาอยู่แล้ว จึงได้ปลอบโยนและเอาใจภรรยาสาว โดยไม่ให้นางไปตักน้ำมาให้ตนอีก ตนจะไปตักมาเอง แต่นางอมิตตตากลัทธิโสทร เนื่องจากไม่ได้เกิดในตระกูลที่ใช้สามีให้ตักน้ำ จึงให้ชูชกไปขอทาสจากพระเวสสันดรมาให้ตน ถ้าหามาไม่ได้ก็จะไม่อยู่กับชูชกอีก

พอชูชกได้ฟังเช่นนั้นก็ตกใจ กลัวว่าภรรยาสาวจะไม่อยู่กับตนเอง จึงตัดสินใจออกเดินทางไปขอทาสและทาสีจากพระเวสสันดร เพื่อเอาอกเอาใจบำรุงบำเรอนางอมิตตตาภรรยาสาว โดยไม่เห็นแก่ความยากลำบาก เมื่อชูชกเดินทางเข้าไปในนครเชตุตร ได้ไต่ถามประชาชนที่มาประชุมกันตามสถานที่ต่างๆ จึงทราบข่าวพระเวสสันดรถูกขับไล่ออกไปอยู่เขาวงกตและรู้ว่าพระเวสสันดรไม่ได้เสด็จไปตามลำพัง แต่ยังมีพระนางมัทรี พระโอรสและธิดาติดตามไปด้วย จึงตั้งใจว่าจะไปขอภัยหาซาสีราชกุมาร แล้วมุ่งหน้าไปทางเขาวงกตตามลำพัง

เมื่อไปถึงทางเข้าป่าใหญ่ ชูชกก็ถูกฝูงสุนัขล่าเนื้อวิ่งเข้าใส่หมายจะขย้ำคอกัดให้ตาย ชูชกเห็นก็รีบวิ่งหนีขึ้นต้นไม้เอาตัวรอดอย่างทุลักทุเล ฝ่ายพรานเจตบุตรที่เหล่าพญาเจตราชแต่งตั้งให้อารักขา พระเวสสันดรนั้น ก็คิดจะฆ่าชูชก เพราะเห็นลักษณะท่าทางแล้วเหมือนผู้ไม่ประสงค์ดี แต่ด้วยความเป็นผู้มีไหวพริบ จึงพูดโกหกพรานว่า ตนเป็นราชทูตที่พระเจ้าสิริชัยส่งมาเชิญพระเวสสันดรเสด็จกลับพระนคร ทำให้พรานเจตบุตรเชื่ออย่างสนิทใจ และเกิดปีติยินดี จึงได้ชี้บอกทางที่อยู่ของพระเวสสันดรอย่างละเอียด แล้วก็ออกเดินทางต่อไปจนถึงสำนักของอัชจตุฤทัย

เมื่อเดินทางไปถึง ก็เข้าไปสนทนากับอัชจตุฤทัยไต่ถามสารทุกข์สุกดิบกันจนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ชูชกก็เลียบเคียงถามถึงที่อยู่ของพระเวสสันดร ท่านดาบสได้ฟังคำถามเช่นนั้น ก็เกิดความสังหรณ์ใจคิดว่า ชูชกคงจะไม่ได้มาดีอย่างแน่นอน จึงไม่ยอมบอกให้ทราบ แต่ด้วยความมีไหวพริบ ชูชกจึงแสร้งพูดประจบประแจงถึงประโยชน์ที่ตนมาในครั้งนี้อัชจตุฤทัยฟังเช่นนั้น หลงเชื่อถ้อยคำของชูชก จึงได้เหยียดมือชี้ไปทางที่ประทับของพระเวสสันดร พร้อมกับแนะนำเส้นทางอย่างละเอียดถี่ถ้วน ชูชกครั้งนี้รู้แล้วก็ขอบคุณพระฤทัย จากนั้นก็รีบออกเดินทางทันที พราหมณ์ชูชกเดินทางมาถึงสถานที่ที่พระโพธิสัตว์ประทับอยู่เห็นว่า ตอนนี้เป็นเวลาเย็นแล้ว จึงยังไม่เดินทางเข้าไปขอพระโอรสพระธิดา จึงพักผ่อนเพื่อเตรียมตัวขอในเวลาเช้า

ในคืนนั่นเอง เวลาใกล้รุ่ง พระนางมัทรีได้ทรงพระสุบินว่า เห็นชายคนหนึ่งถืออาวุธเข้ามาทำร้ายนาง ทำให้นางสะดุ้งตื่น แล้วรีบเข้าไปหาพระเวสสันดร แต่เมื่อไปถึงก็ถูกพระเวสสันดรต่อว่า ในการมาในเวลาอันไม่สมควร พระนางมัทรีจึงได้บอกว่าเป็นฝันร้าย แล้วเล่าเรื่องที่ทรงฝันร้ายให้ฟัง พระเวสสันดรเมื่อสดับถ้อยคำนั้นก็รู้ว่าพรุ่งนี้ท่านบารมีของพระองค์จะเต็มรอบ จึงทรงสรรหาถ้อยคำที่ทำให้นางเบาพระทัยแล้ว ทรงให้กลับไปทำกรรมทำภารกิจตามปกติ

เมื่อสว่างแล้ว พระนางมัทรีก็ทรงถือกระบี่เข้าไปหาผลไม้ในป่าตามที่เคยปฏิบัติทุกวัน ฝ่ายชูชกคิดว่า บัดนี้พระนางมัทรีคงจะเสด็จเข้าป่าไปแล้ว จึงมุ่งหน้าไปยังอาศรมของพระเวสสันดร เมื่อพระโพธิสัตว์ทอดพระเนตรเห็นการมาของชูชกแล้ว ก็ทราบว่าต้องมาขออะไรจากพระองค์แน่ จึงได้ทำการต้อนรับ แล้วถามถึงเหตุที่มาในครั้งนี ชูชกจึงได้ขอพระราชทานพระโอรสและพระราชธิดา พระเวสสันดรได้ทรงสดับคำของชูชกเช่นนั้น ก็ทรงเกิดความปีติโสมนัสจึงได้เอ่ยปากที่จะยกพระโอรสและพระราชธิดามอบให้กับชูชก และชวนให้ชูชกอยู่ค้างคืนหนึ่งก่อน แต่ชูชกก็รู้ว่าถ้าค้างคืน ก็จะได้พระโอรสและพระราชธิดา จึงได้กล่าวถ้อยคำยกใจพระเวสสันดร เพื่อจะได้ตัดใจยกลูกทั้งสองให้ตน

พระราชสิริราชกุมารและพระกัณหาชินาราชกุมารีรู้ว่าพระบิดาจะต้องบริจาควัวให้กับชูชกอย่างแน่นอน ก็นอนลุกชูชก ตกใจกลัวหวาดหวั่นไปตามๆ กัน จึงพากันลงไปยังนอนอยู่ในสระโบกขรณี เอาใบบัววางไว้บนพระเศียร ยืนขานส่น น้ำตาไหลอาบแก้มอยู่ในน้ำ ฝ่ายชูชกไม่เห็นสองกุมาร จึงพูดรุกรานกระทบกระเทียบพระโพธิสัตว์ พระเวสสันดรจึงได้ลุกออกไปดู ก็ทราบว่พระโอรสพระธิดาเสด็จไปยืนอยู่ในสระโบกขรณี จึงตรัสบอกให้พระราชโอรสและพระราชธิดาเข้าใจถึงเหตุในการบริจาคทานครั้งนี้ให้กับชูชก ซึ่งทั้งสองพระองค์ก็เข้าใจ จึงได้ขึ้นมาจากสระโบกขรณี และร้องไห้ด้วยความรักในพระโพธิสัตว์ พระองค์จึงได้พูดปลอบโยนบุตรทั้งสอง แล้วทรงกำหนดราคาพระราชกุมารพระราชกุมารีในการไถ่ตัว แล้วทรงจับพระเต้าน้ำ หลังน้ำลงในมือชูชก พร้อมกับตรัสบอกถึงความรักพระสัพพัญญุตญาณของพระองค์

พระโพธิสัตว์เจ้าครั้นทรงบำเพ็ญบุตรทานแล้ว ก็เกิดความปีติโสมนัสในใจ ฝ่ายชูชกเข้าไปป่า เอาพินักัดเถาว์ลัยถือมาผูกพระหัตถ์ขวาของพระราชสิริราชกุมารรวมกันกับพระหัตถ์ซ้ายของพระกัณหาชินาราชกุมารี ถือปลายเถาว์ลัยไว้ แล้วเขียนติดต่อหน้าพระพักตร์ของพระเวสสันดร สั่งให้ทั้งสองหยุดร้องไห้ จากนั้นก็ลุดตึงพระกุมารทั้งสองออกจากป่าไป ในขณะที่นั้นเทพบุตร 3 องค์ จึงจำแลงกายเป็นราชสีห์ เป็นเสือโคร่งและเป็นเสือเหลือง นอนกั้นทางเสด็จกลับอาศรมของพระนางมัทรีเอาไว้ จนกว่าดวงอาทิตย์จะอัสดงคต เพื่อจะให้ทานบารมีของพระโพธิสัตว์ได้สำเร็จบริบูรณ์ ฝ่ายพระนางมัทรีหวั่นพระหฤทัยอยู่ พร้อมกับในวันนี้ก็มีเหตุกลางสังฆกรรมเกิดขึ้นหลายอย่าง เช่น เสียมหลุดจากพระหัตถ์ กระจ่างหลุดจากป่า พระเนตรเบื่องขวงเขม่น พฤษชาติที่มีผลก็เหมือนกับไม่มีผล พฤษชาติที่ไม่เคยมีผลก็เหมือนกับว่ามีผลดก ทิศทั้งสี่ก็กำหนดไม่ได้ ยิ่งเมื่อมาเจอกับสัตว์ร้ายที่นอนขวางทางอยู่ข้างหน้า พระนางก็ตกพระทัยได้แต่อ้อนวอน แต่สัตว์ร้ายทั้ง 3 ก็ไม่ยอมลุกขึ้นไปไหน จวบจนพลบค่ำจึงหลีกเข้าไปป่า ฝ่ายพระนางมัทรีก็รีบเดินทางกลับอาศรมทันที

เมื่อกลับมาถึงก็มองไม่เห็นพระโอรสพระธิดา ก็รีบเสด็จไปเฝ้าพระเวสสันดร ทูลถามถึงพระกุมารกุมารีทั้งสอง ซึ่งพระเวสสันดรไม่ได้ให้คำตอบ แต่กลับตอบว่าที่นางกลับมาผิดค่างานนี้ พระนางมัทรีจึงได้เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นในวันนี้ให้ฟัง เมื่อพระเวสสันดรได้สดับแล้ว จึงบอกว่าพระองค์ได้บริจาคกัณหาชาติให้กับชูชกแล้ว เมื่อนางได้ฟังเช่นนั้น ก็สลดล้มลงเพราะความโศกที่บุตรทั้งสองต้องพรากจากไป พระเวสสันดรเห็นเช่นนั้น จึงเข้าไปประครองนางแล้วแก้ไขให้พระนางตื่นขึ้นมา เมื่อผ่านไปได้ไม่นาน พระนางก็ได้สติรู้สึกตัวขึ้นมา ก็รีบขอขมาพระโพธิสัตว์พร้อมกับอนุโมทนาบุญในทานที่พระองค์ได้บริจาคบุตรทั้งสองเป็นทาน

ในวันต่อมา ท้าวสักกเทวราชได้ทรงจำแลงเพศเป็นพราหมณ์ไปเฝ้าพระเวสสันดร เพื่อขอพระนางมัทรี ซึ่งพระโพธิสัตว์ก็ได้ยกให้พระนางมัทรีแก่พราหมณ์จำแลง ท้าวสักกเทวราชจึงได้กล่าวชมเชยสรรเสริญพระโพธิสัตว์และพระนางมัทรี พร้อมทั้งให้พระเวสสันดรของพรได้ 8 ข้อ พระโพธิสัตว์ก็ขอพรครบทั้ง 8 ข้อ ซึ่งท้าวสักกเทวราชได้ให้คำยืนยันว่าพรทั้ง 8 ข้อจะสำเร็จแน่นอน

ฝ่ายพราหมณ์ชูชกพากุมารทั้งสองพระองค์ เดินทางไกลจนกระทั่งถึงกรุงเชตุตร ในขณะนั้นเอง พระเจ้าลัญชัยทอดพระเนตรไปทางถนน ทรงเห็นสองกุมารกุมารีซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คนหนึ่งเหมือนพระชาติ คนหนึ่งเหมือนกัณหาชานา เกิดความสงสัยขึ้นมา แต่ก็คิดไม่ถึงว่า กุมารและกุมารีนี้จะเป็นหลานของพระองค์เอง จึงทรงรับสั่งให้อำมาตย์ไปเชื้อเชิญเข้ามาใกล้ๆ เมื่อมาแล้ว จึงได้ไต่ถามพราหมณ์ชูชก ครั้นทราบความจริง จึงนึกสงสัยถึงการบริจาคบุตรเป็นทานของพระเวสสันดร แต่พระราชสิริราชกุมารก็ได้อธิบายให้พระเจ้าลัญชัยฟังอย่างละเอียด และยังบอกถึงค่าตัวของตนที่พระเวสสันดรได้กำหนดเอาไว้

พระเจ้าลัญชัยจึงพระราชทานทรัพย์เพื่อเป็นค่าไถ่แก่ชุก และเลี้ยงต้อนรับอย่างดี ทำให้ชุกซึ่งไม่ได้ประมาทในการบริโภคอาหาร จึงต้องแตกตาย พระเจ้าลัญชัยจึงโปรดให้ชนทรัพย์ทั้งหมดคืน พระคลังหลวง เนื่องจากไม่มีญาติมารับเอาทรัพย์นั้นไป หลังจากนั้น พระเจ้าลัญชัยก็ได้เตรียมการที่จะเสด็จไปเขาวงกต ซึ่งเมื่อเตรียมการเรียบร้อยแล้ว ก็ได้เดินทางไปรับด้วยพระองค์เองพร้อมกับกองทัพ เมื่อเสด็จไปถึงที่อยู่ของพระเวสสันดร ก็ได้สนทนากันอย่างร่าเริงเบิกบานด้วยความคิดถึง และขอร้องให้พระเวสสันดร กลับไปกรุงเชตุทร เมื่อพระเวสสันดรปฏิเสธก็ได้พากันหมอบลงขอร้อง ทำให้พระเวสสันดรต้องเสด็จกลับพระนครพร้อมกองทัพ เมื่อพระองค์เสด็จกลับถึงกรุงเชตุทรแล้ว ก็ทรงปกครองไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ด้วย ทศพิธราชธรรม ทรงบำเพ็ญทานบารมีจนตลอดพระชนมชีพ จากนั้นก็ได้ไปบังเกิดเป็นท้าวสันตดุสิตเทวราชเป็นจอมเทพในสวรรค์ชั้นดุสิต

นี่คือผลแห่งการทำทานอย่างทุ่มเทแบบสุดกำลังของพระโพธิสัตว์ ชนิดเอาชีวิตเป็นเดิมพันนั้น เมื่อถึงคราวบุญส่งผล นอกจากจะส่งผลดีให้เฉพาะตัวท่านแล้ว ยังส่งผลถึงเหล่าประชาราษฎร์และสรรพสัตว์อีกมากมายนับไม่ถ้วน เพราะพระองค์มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ทุกอย่างที่พระองค์คิด ทุกสิ่งที่คุณพระองค์ทำ ทุกถ้อยคำที่พระองค์พูด ต่างก็เป็นไปเพื่อสันติสุขของมวลมนุษยชาติอย่างแท้จริง สมควรที่พวกเราจะยึดเอาท่านเป็นแบบอย่างในการสร้างบารมีให้ยิ่งขึ้นไปกันทุกคน

พระชาตินี้เป็นพระชาติสุดท้ายที่พระองค์เกิดมาเพื่อสร้างบารมีในการเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเมื่อพระองค์ได้กลับมาเกิดอีกในครั้งต่อไป ก็จะมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บารมีของพระองค์จึงเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ในพระชาตินี้ พร้อมทั้งจะมาเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ต่อไปได้อย่างแน่นอน เพียงแต่ต้องรอเวลาในการเสด็จมาตรัสรู้ แต่เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมแก่การมาบังเกิดเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เสด็จมายังสรรพสัตว์ให้รู้ความเป็นจริงของชีวิต และหลุดพ้นจากวัฏสงสารนี้ออกไปได้อย่างเช่นกับพระองค์

บทสรุป

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดในบทเรียนนี้ นักศึกษาคงจะเข้าใจชัดเจนขึ้นว่า ก่อนที่พระสมณโคดมสัมมาสัมพุทธเจ้า จะตั้งความปรารถนาเพื่อมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ก็เป็นมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่งอย่างพวกเราทั่วไป แต่ด้วยประสบการณ์และการสั่งบุญบารมีมาตลอดจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารนี้ จึงทำให้พระองค์เกิดปัญญา มองเห็นว่า โลกใบนี้มีแต่ความทุกข์ที่มนุษย์ต้องวนเวียนอยู่อย่างไม่รู้จักจบสิ้น พระองค์จึงเกิดความคิดที่จะหลุดพ้นออกไปจากวัฏสงสารนี้ และจะไม่ไปพึ่งพำพังพระองค์เดียว แต่จะพาสรรพสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นออกไปด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ที่มีต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ได้เนमितตกนามที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ความเป็นมนุษย์ว่า พระโพธิสัตว์ คือ สัตว์ที่ปรารถนาจะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อพระโพธิสัตว์ปรารถนาที่จะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็จะต้องเร่งสั่งสมบารมีอย่างต่อเนื่อง โดยเอาชีวิตเป็นเดิมพัน พระสมณโคดมสัมมาสัมพุทธเจ้าจะต้องสั่งสมบารมีทั้งหมด 20 อสงไขยกับแสนมหากัป โดยแบ่งระยะเวลาในการสั่งสมบารมีเป็น 3 ช่วง คือ การดำริไว้ในใจที่จะปรารถนาเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังไม่กล้าบอกใคร ต้องสร้างบารมี 7 อสงไขยกับแสนมหากัป ต่อมาเริ่มมีความกล้ามากขึ้นที่จะเปล่งวาจาออกมาบอกแก่คนอื่นให้ได้ยิน ต้องสร้างบารมีเป็นเวลา 9 อสงไขยกับแสนมหากัป เมื่อได้สร้างบารมีมา

อย่างต่อเนืองจนได้คุณลักษณะพร้อมที่จะได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็จะได้รับพุทธพยากรณ์ และจะต้องสร้างบารมีต่อไปอีก 4 อสงไขยกับแสนมหากัป จึงได้มาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อพระโพธิสัตว์ได้รับการพยากรณ์จากพระที่ปึงกรสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าในอนาคตจะได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแน่นอน ได้ยกฐานะจากอนิยตโพธิสัตว์เป็นนิยตโพธิสัตว์แล้ว พระองค์ก็สามารถที่จะกำจัดกิเลสเป็นพระอรหันต์ได้เลย แต่ด้วยน้ำใจอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ที่ไม่ต้องการจะพ้นทุกข์ไปเพียงคนเดียว จึงได้สร้างบารมี 10 ทศ มีทานบารมี เป็นต้น ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจเพียรพยายามอย่างยิ่ง แม้จะพบอุปสรรคมากมาย พระองค์ก็ไม่เคยท้อถอย ยังคงสั่งสมบารมีด้วยหัวใจที่เด็ดเดี่ยวต่อไป จนในพระชาติสุดท้ายที่เกิดเป็นพระเวสสันดร ทรงสร้างมหากาพย์ยิ่งใหญ่ที่ทำให้พระสัมมาสัมโพธิญาณของพระองค์เต็มเปี่ยม และแล้ววันเวลาที่จะทำให้พระองค์ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ใกล้เข้ามาทุกขณะ ซึ่งนักศึกษาสามารถศึกษาเนื้อหาต่อไปในบทที่ 5

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 4 ก่อนจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน จบโดยสมบูรณ์แล้ว โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 4 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 4 แล้วจึงศึกษาบทที่ 5 ต่อไป

